

STORTINGET

Innst. 478 L

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 79 L (2024–2025)

Innstilling fra justiskomiteen om Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet legger i proposisjonen frem forslag til en ny lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning. Loven vil erstatte lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker. Lovforslaget bygger på Forvaltningslovutvalgets utredning i NOU 2019:5 Ny forvaltningslov.

Både samfunnet generelt og offentlig forvaltning har gjennomgått betydelige endringer siden gjeldende forvaltningslov ble vedtatt for snart 60 år siden. Fremveksten av velferdsstaten, den tilhørende økningen i rettighetslovgivning og økt regulering av næringsvirksomhet har hatt betydning for forvaltningens oppgaver og hvilke typer saker den behandler. Mens den gjeldende forvaltningsloven hovedsakelig er utformet med tanke på saksbehandling i statlig forvaltning og hierarkiske forvaltningsorganer, er en rekke oppgaver de siste tiårene overført til kommunene. I statsforvaltningen fattes et betydelig antall vedtak i dag av kollegiale organer, særlig klagenemnder, og av forvaltningsorganer som i større eller mindre grad er uavhengige av departementene og regjeringen. Folkerettslige forpliktelser, særlig menneskerettighetene og EØS-regelverket, kan påvirke både forvaltningens oppgaver, organisering og saksbehandling. Endelig gjør utviklingen innen informasjons- og

kommunikasjonsteknologi det stadig enklere å søke frem, innhente og spre informasjon, og å automatisere saksbehandlingen. Digitaliseringen gir muligheter for en effektivisering av saksbehandlingen til gode både for partene i forvaltningssaken og samfunnet som helhet, samtidig som den medfører spørsmål om det er behov for endringer i eksisterende saksbehandlingsregler eller innføring av nye regler for å ivareta rettssikkerhet og personvern i en digital forvaltning.

Selv om dagens lov gjennomgående er velfungerende, er det på denne bakgrunnen naturlig med en revisjon av loven slik at den er bedre i tråd med dagens organisering, oppgaver og den teknologiske utviklingen. Det er et mål at den nye loven i større grad skal være tilpasset saksbehandlingen og organiseringen i kommunene. Det er også lagt stor vekt på at loven skal være brukervennlig, både for forvaltningen og de private partene i en forvaltningssak, og at den skal utformes i et klart språk. Forvaltningslovens regler skal gjelde for en rekke ulike organer og for svært ulike sakstyper. Dette innebærer at mange av reglene må utformes relativt generelt.

Departementet foreslår at den nye forvaltningsloven, i likhet med gjeldende lov, hovedsakelig skal være en lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning. Lovforslaget bygger også i stor grad på strukturen i gjeldende lov, med egne regler for behandlingen av enkeltvedtak og forskrifter, og generelle regler for all virksomhet som drives av forvaltningsorganer. Det foreslås å regulere flere spørsmål som i dag følger av ulovfestet rett, herunder regler om delegering, ugyldighet, vilkårlæren og myndighetsmisbrukslæren. Det foreslås også nye regler om organiseringen og saksbehandlingen i kollegiale organer og om uavhengige organer i statsforvaltningen.

Det vises til proposisjonen for en nærmere gjennomgang av forslaget til ny forvaltningslov.

2. Komiteens behandling

Komiteen gjennomførte 29. april 2025 en muntlig høring om saken, og det møtte 24 instanser for å gi innspill til ny forvaltningslov.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ragnhild Male Hartviksen, Odd Harald Hovland og Marte Eide Klovning, fra Høyre, Ingunn Foss og Guro Angell Gimse, fra Senterpartiet, Toralf Heimdal og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen og lederen Helge André Njåstad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, og fra Venstre, Ingvild Wettrhus Thorsvik, viser til at regjeringen 4. mai 2025 fremmet forslag til ny forvaltningslov. Proposisjonen omhandler en ny lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning, som skal erstatte den gjeldende forvaltningsloven fra 1967.

Komiteen viser til at forslaget bygger på Forvaltningslovutvalgets utredning NOU 2019:5. Lovforslaget viderefører hovedtrekkene i gjeldende lov i et klart og enkelt språk som skal gjøre loven lettere tilgjengelig både for forvaltningen og for publikum. Det er samtidig gjort justeringer for å gjøre loven bedre tilpasset dagens arbeidsformer og organisering, blant annet ved at det foreslås nye regler om automatisert saksbehandling og regler om kollegiale organer. Det foreslås også å lovfeste flere spørsmål som i dag følger av ulovfestet rett.

Komiteen viser til at forvaltningsloven er en svært viktig lov som regulerer spillereglene for forvaltningen av offentlig sektor. Hver dag tar ulike organer i stat, fylkeskommuner og kommuner mange enkeltavgjørelser som retter seg mot innbyggerne. Lovens hovedformål er å fremme rettssikkerhet for den enkelte og legge til rette for en effektiv, enhetlig og tillitsskapende forvaltning. Komiteen er enig i dette hovedmålet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til at forvaltningsloven i ny utgave kan styrke befolkningens rettssikkerhet i møte med det offentlige. Det er gjort en grundig gjennomgang av samtlige regler i nåværende lov, og det er foreslått å lovfeste regler som tidligere ikke har vært skrevet ned, men som har fulgt av ulovfestede rettsprinsipper utviklet gjennom domstolenes praksis.

Lovens virkeområde (§ 2)

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet registrerer at det er en

bekymring for at forslaget vil føre til at flere virksomheter som i dag er omfattet av forvaltningsloven, vil falle utenfor virkeområdet for ny lov. Disse medlemmer understreker at formålet ikke er å begrense hvilke virksomheter som skal være omfattet av loven, men å sørge for en klarere regulering av spørsmålet.

Disse medlemmer mener at det er fornuftig at for selvstendige rettssubjekter bør forholdet til forvaltningsloven reguleres i særlovgivningen, selskapenes vedtekter eller stiftelsesdokumenter, slik at det kan tas stilling til det reelle behovet for saksbehandlingsregler ut fra en konkret vurdering av rettssubjektets virksomhet.

Disse medlemmer viser til at når det gjelder kommunale samarbeid og interkommunale selskaper, foreslår departementet derfor endringer i kommuneloven og IKS-loven som vil sikre at interkommunale samarbeid og selskaper er omfattet av dagens forvaltningslov.

Disse medlemmer mener i likhet med Forvaltningslovutvalget og departementet at det er viktig at hvert departement foretar en gjennomgang av sine virksomheter med sikte på en klarlegging av forholdet til forvaltningsloven og vurderer behovet for særskilt regulering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at forslaget til ny § 2 er en viss innsnevring av lovens virkeområde for virksomheter som er organisert som egne rettssubjekter. Denne innsnevringen foreslås samtidig som departementet i proposisjonen (pkt. 5.4.4) har understreket at formålet med endringene i ordlyden om hvem som er omfattet av forvaltningslovens virkeområde, ikke er å begrense hvilke virksomheter som skal være omfattet av loven, men å sørge for en klarere regulering av spørsmålet. Disse medlemmer viser til at færre virksomheter omfattes av loven, som fører til at borgerne og allmennheten får færre rettigheter når de forholder seg til virksomheter som er organisert utenom de tradisjonelle forvaltningsorganene, også når disse virksomhetene utfører lovpålagte oppgaver. Disse rettssubjektene vil derfor for eksempel ikke ha veiledningsplikt overfor borgere som trenger dette.

Disse medlemmer mener som et minimum at forvaltningsloven må gjelde for alle organer, selskaper og stiftelser som er omfattet av offentliglova.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at forvaltningsloven § 2 første ledd gis et innhold som innebærer at loven gjelder for staten, fylkeskommunene og kommunene samt andre rettssubjekter som er omfattet av offentliglova.»

Lovens anvendelse i personalsaker

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at en sentral del av begrunnelsen for saksbehandlingskravene i forvaltningen er at myndighetsutøvende organer må ha tillit hos borgerne.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre viser til at det er de ansatte i forvaltningsorganene som utfører dette arbeidet, og det er dermed også viktig at saksbehandling tilknyttet deres arbeidsforhold skjer på en tillitvekkende måte og muliggjør kontroll av hvordan det offentlige forvalter sin viktigste ressurs: de ansatte.

Disse medlemmer avviser ikke at det er behov for å forenkle og klargjøre saksbehandlingsreglene i personalsaker i forvaltningsorganer mer generelt, og ser at en oppsplitting av reglene for offentlige tjenesteforhold i flere lover kan gjøre det vanskelig for offentlig ansatte å få oversikt over sin rettsstilling. Disse medlemmer utelukker ikke at det kan være ønskelig på et senere tidspunkt med en slik helhetlig gjennomgang, men anser det ikke formålstjenlig å prioritere dette på det nåværende tidspunkt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at lovforslaget innebærer at alle interkommunale selskaper og interkommunal oppgaveløsning som omfattes av forvaltningsloven, ikke bare må følge arbeidsmiljøloven i saker om ansettelse, oppsigelse mv., men også delvis forvaltningslovens regler om enkeltvedtak. Disse medlemmer er kjent med at dette tosporede saksbehandlingssystemet ikke ble drøftet av Forvaltningslovutvalget i NOU 2019:5 Ny forvaltningslov og var følgelig ikke en del av høringen. Disse medlemmer viser til komiteens høring, der både KS og Samfunnsbedriftene som organiserer interkommunale selskaper, mener dette er uheldig.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om personalsaker i interkommunale selskaper og oppgavesamarbeid fortsatt skal defineres som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, eller om det er mest hensiktsmessig at det utelukkende reguleres gjennom arbeidsmiljøloven.»

Beredskapshjemmel (§ 6)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til at forslaget til beredskapshjemmel viderefører forvaltningsloven § 5 andre ledd med enkelte presiseringer. Flertallet viser til at endringen er at man av pedagogiske årsaker ønsker å synlig-

gjøre noen av de sentrale materielle vilkårene som tidligere fremgikk av bestemmelsens henvisning til beredskapsloven §§ 3 og 4, eller som følger av konstitusjonell nødrett.

Flertallet viser videre til at begrunnelsen for at det ikke foreslås endringer i de prosessuelle reglene, først og fremst er at eventuelle nye prosessuelle regler ikke er blitt tilstrekkelig utredet og hørt, og at det er ønskelig at eventuelle endringer i de prosessuelle reglene for bruk av ulike beredskapshjemler i lovgivningen vurderes samlet.

Flertallet mener at det er gode grunner til at disse reglene nå vurderes på nytt, og at dette arbeidet bør prioriteres. Flertallet viser til at det er viktig at slike bestemmelser hensyntar balansen mellom effektive fullmakter og parlamentarisk og rettslig kontroll, og må sees i sammenheng med andre slike bestemmelser i lovverket.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene for bruk av beredskapshjemmelen i forvaltningsloven og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre peker på at for å hindre vilkårlig maktutøvelse må det stilles klare vilkår for når beredskapshjemmelen kan tas i bruk, som eksplisitt formålsangivelse og konkret vurdering av om det er fare ved opphold.

Videre peker disse medlemmer på at det er risiko for at grunnleggende rettigheter, som klageadgang, kontradiksjon og innsyn, kan settes til side i en krisesituasjon – og derfor bør bruk av hjemmelen alltid være skriftlig begrunnet, dokumentert og underlagt etterfølgende kontroll. Departementet har påpekt behovet for tydelige avgrensninger både når det gjelder formål, varighet og beslutningsmyndighet, og det er svært fordelaktig at slike rammer integreres i den endelige lovteksten.

Videre bør det etter disse medlemmer sin mening stilles krav om at forskrifter fattet med hjemmel i § 6 har en klart avgrenset varighet, og at Stortinget orienteres uten unødig opphold dersom hjemmelen tas i bruk. Disse medlemmer vil peke på at det ville være en uheldig gjentakelse dersom man – slik som under behandlingen av lovforslaget om sivil arbeidsplikt – igjen ender opp med å overlate for vide fullmakter til regjeringen uten tilstrekkelig rettslig og politisk kontroll.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 6 skal lyde:

§ 6 Beredskapshjemmel

(1) Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og det på grunn av

disse forholdene er fare ved opphold, kan Kongen i statsråd i midlertidig forskrift fravike saksbehandlingsregler i loven her eller i andre lover. En slik forskrift kan bare gis når og i den utstrekning det er nødvendig for å opprettholde vesentlige samfunnsfunksjoner, ivareta tungtveiende samfunnsinteresser eller gjennomføre beredskapstiltak.

(2) Enhver beslutning om å ta i bruk denne bestemmelsen skal inneholde en skriftlig begrunnelse som redegjør for hvilke vilkår som er oppfylt, og hvilke samfunnshensyn som begrunner unntak fra ordinær saksbehandling.

(3) Forskrifter fastsatt med hjemmel i denne bestemmelsen skal gjelde i maksimalt tre måneder, og kan kun forlenges etter ny vurdering og beslutning i statsråd.

(4) Departementet skal etter bruk av hjemmelen uten unødig opphold orientere Stortinget om hvilke beslutninger som er truffet med hjemmel i bestemmelsen. Det skal gjennomføres en evaluering av bruken innen seks måneder etter at krisesituasjonen er avsluttet.

(5) Beredskapsloven §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.»

Automatisering av saksbehandlingen (§§ 11, 12 og 13)

Komiteen viser til Sivilombudets innspill under høringen for komiteen, vedrørende lovforslagets § 12.

Komiteen ønsker å understreke at den registrertes rett til en forklaring av automatiserte avgjørelser etter lovutkastets § 12 ikke er begrenset til helautomatiserte avgjørelser, men at den også vil komme til anvendelse der den automatiserte avgjørelsen bare gjelder en del av et enkeltvedtak og utgjør sentral beslutningsstøtte. Det vises til side 404 i proposisjonen, der det er presisert at «[p]likten til å gi forklaring vil [...] innebære at det må fremgå tydelig hvilke deler av et enkeltvedtak som er fattet automatisert.»

Komiteen deler videre Sivilombudets bekymring for at bruken av ordet «diskriminering» i lovforslaget § 12 første ledd bokstav b kan gi bestemmelsen et for snevert innhold. Komiteen mener gode grunner taler for at forvaltningens plikt etter lovforslaget § 12 også bør omfatte tiltak for å hindre usaklig forskjellsbehandling basert også på andre forhold enn det som faller naturlig inn under diskriminering, slik som inntekt eller bosted.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 12 første ledd bokstav b skal lyde:

b. at avgjørelsene ikke innebærer usaklig forskjellsbehandling»

Komiteen viser til at forvaltningsorganer i økende grad legger om saksbehandlingen fra manuell til automatisert behandling. Selv om dette ikke er nytt, erfarer vi at omleggingen går stadig raskere i takt med

økte forventninger om automatisering og nye teknologiske muligheter, herunder bruk av kunstig intelligens.

Komiteen viser til proposisjonen og forslaget til ny § 11, der det foreslås en bestemmelse som fastslår gjeldende rett om at forvaltningsorganer kan automatisere saksbehandlingen, herunder treffe automatiserte avgjørelser. Komiteen er enig i at automatiserte avgjørelser kan ha flere fordeler og være ressurs- og tidsbesparelse. Det kan også bidra til økt likebehandling. Samtidig er det en viss fare for at feil og svakheter i automatiserte systemer eller opplysningene systemet bygger på, kan lede til ulovlige eller uriktige avgjørelser. Komiteen vil understreke at det er avgjørende at innbyggerne kan utøve de samme rettighetene i saker med automatiserte avgjørelser som ellers.

Komiteen støtter forslaget i proposisjonen, men vil samtidig påpeke at det er klokt å evaluere virkningen av en slik utvikling.

På denne bakgrunn fremmer komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere virkningene av lovendringene i forvaltningsloven om automatisert saksbehandling og automatiserte avgjørelser innen tre år etter lovens ikrafttredelse.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at våre rettsstatlige prinsipper er utviklet i den analoge verden. Disse medlemmer understreker at i dag må de samme prinsippene ivaretas i den digitale, og at inntoget av nye teknologiske løsninger i forvaltningen nødvendigvis gjør regler som sikrer at borgerne kan utøve de samme rettighetene i saker med automatiserte avgjørelser som ellers. Forvaltningsloven har tidligere ikke hatt særlige regler om automatiserte avgjørelser, og lovforslaget markerer i så måte en nyvinning. Fordi de foreslåtte reglene utgjør første generasjon av sitt slag og den teknologiske utviklingen stadig går raskere, mener disse medlemmer at virkningen av reglene må overvåkes.

Forvaltningens informasjonsvirksomhet og veiledningsplikt (§ 14)

Komiteen viser til at hovedformålet med veiledningsplikten er å gjøre det lettere for den enkelte å ivareta sine interesser ved å bidra til at vedkommende får oversikt over sine rettigheter og plikter og gangen i saksbehandlingen. God veiledning kan dermed bidra til rask og effektiv behandling av saken i første instans, til at en-

kelpersoner får rettigheter de har krav på, og til å styrke tilliten til forvaltningen.

Komiteen peker på at mangelfull veiledning ofte fører til merarbeid for organet selv i senere deler av saksbehandlingen, men også merarbeid for den private part og andre deler av forvaltningen.

Komiteen viser til at god veiledning er blitt enda viktigere i et samfunn der rettskildene i økende grad er internasjonalisert og omfanget av relevant regelverk i mange forvaltningssaker er større.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener at viktigheten av hensynet til den som har behov for veiledning, kan tydeliggjøres ved rekkefølgen i forslaget til ny § 14 tredje ledd som bør bli slik når man skal vurdere omfanget av veiledningen: «sakens viktighet», «den enkeltes behov» og deretter «forvaltningsorganets kapasitet».

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 14 tredje ledd skal lyde:

(3) Omfanget av veiledningen skal tilpasses sakens viktighet, den enkeltes behov og forvaltningsorganets kapasitet.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, påpeker at det er et felles ansvar for relevante myndigheter at det avsettes tilstrekkelige ressurser til veiledning.

Dette flertallet vil fremheve at det er viktig at forvaltningen også utover de krav som følger av loven, etterstreber å ta i bruk ulike kommunikasjonsformer i sin veiledning for å tilpasse veiledningen til den enkelte, og at veiledningen oppfyller relevante krav til universell utforming og et klart språk.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at forvaltningens veiledningsplikt er en forutsetning for at folk skal kunne gjøre krav på sine rettigheter i det offentlige. Veiledningsplikten utfordres av at forvaltningen blir stadig mer utilgjengelig for den enkelte i form av begrensede åpningstider, henvisning til generelle digitale løsninger og lange ventetider på telefon.

Dette flertallet viser videre til Forvaltningslovutvalgets forslag som er delvis gjengitt i proposisjonen, om at veiledning normalt skal gis i samme form som henvendelsen ble mottatt i, og at det i forvaltningens valg av veiledningsform skal legges vekt på ønsket og behovet til den som har bedt om veiledning. Regjeringen har valgt en løsning hvor det er forvaltningens vurdering av hvordan veiledning skal gis, som gjelder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at folk må få veiledning som er både tilgjengelig og tilpasset deres forutsetninger, og at veiledningsplikten først kan anses som oppfylt når informasjonen er mottatt og forstått av den enkelte.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre vil understreke at folk ikke kan hente informasjon om sine rettigheter i det offentlige andre steder enn i forvaltningen selv. Dette stiller etter disse medlemmers syn store krav til at forvaltningen faktisk overholder veiledningsplikten. Disse medlemmer mener at det å henvise folk til en generell nettside eller chatte-tjeneste ikke oppfyller veiledningsplikten dersom denne form for veiledning ikke gjør det mulig for den enkelte å faktisk forstå hvilke rettigheter vedkommende har.

Store deler av forvaltningen håndhever rettighetslover, og det stiller etter disse medlemmers syn i seg selv krav til en bevisst holdning til hvordan veiledningsplikten oppfylles. Når rettigheter i det offentlige bare kan gjøres krav på gjennom det offentlige, mener disse medlemmer at brukernes behov må veie tyngre enn hensynet til forvaltningens ressurser. Disse medlemmer er ikke enige i et premiss hvor det er en automatisk motsetning mellom veiledning og effektiv saksbehandling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp overfor forvaltningen gjennom forskrift, veiledninger etc. og understreke at veiledningsplikten først kan anses som oppfylt når informasjonen er mottatt og forstått av den enkelte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil understreke at de er helt enige i det meste Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre skriver i sine merknader om veiledningsplikten, men kan ikke stille seg bak deler av beskrivelsen av dagens situasjon eller forslaget som er fremmet.

Saksbehandlingstid og plikten til å svare (§ 17)

Komiteen viser til at Sivilombudet 1. april 2025 la frem en særskilt melding til Stortinget om manglende svar og lang saksbehandlingstid. Meldingen illustrerer tydelig at saksbehandlingstiden på en rekke områder i forvaltningen er ulovlig lang og med store konsekvenser for dem det gjelder. I svært mange tilfeller får ikke inn-

byggerne svar når de henvender seg til forvaltningen, heller ikke etter purringer.

Komiteen viser til at det er praksisen – og ikke loven – som er grunnen til at mange opplever at saksbehandlingstiden og manglende svar er en utfordring, og ber om at det på egnet vis blir fulgt opp overfor forvaltningen.

Komiteen viser til at det i forslaget til ny forvaltningslov § 17 andre ledd er presisert at det i alle saker skal gis foreløpig svar hvis det er grunn til å tro at det vil gå mer enn én måned før en henvendelse blir besvart. I tillegg foreslås det lovfestet i § 17 tredje ledd at forvaltningsorganet skal informere om vesentlige forsinkelser, årsaken til forsinkelsen og, så langt som mulig, når endelig svar kan forventes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, foreslår på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte innskjerpe overfor forvaltningen at forvaltningslovens bestemmelser vedrørende krav til saksbehandlingstid og personer og virksomheters rett til svar blir ivarettatt.»

Bruk av sakkyndig (§ 21)

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til forslaget til ny § 21. Disse medlemmer merker seg at departementet omtaler forslaget som en kodifisering av gjeldende rett, selv om Forvaltningsutvalget som foreslo § 21, eksplisitt omtalte rettstilstanden som uavklart, og deres forslag som et nytt forslag. Disse medlemmer viser videre til at utvalget mener at forvaltningsorganet må ha adgang til å innhente råd og vurderinger utenfra som en del av saksforberedelsen. For øvrig var det i utvalget noe delte oppfatninger om hvor langt forvaltningsorganet bør kunne gå i å la private stå for saksforberedelsen.

Disse medlemmer viser videre til at den norske forvaltningstradisjonen har vært at saksforberedelsen foregår innenfor hierarkiske styrings- og ansvarslinjer. Forslaget, slik det foreligger, kan leses som at det innebærer et omfattende unntak fra denne tradisjonen uten at det egentlig er nærmere utredet, vurdert og begrunnet, både med tanke på hvilke konsekvenser forslaget vil ha og de nærmere grensegangene.

Disse medlemmer er enige i at forvaltningen står fritt til å innhente både råd og veiledning og å kjøpe tjenester til bistand i sin generelle virksomhet, også fra private og konsulenter. Imidlertid er det et prinsipielt annet spørsmål å overlate lovpålagte saksbehandlingsskritt til andre enn de som i samsvar med den tradisjo-

nelle forvaltningsorganisasjonen, utgjør en del av en felles hierarkisk styrings- og ansvarslinje.

Disse medlemmer mener derfor at forslaget, slik det står nå, må tolkes innskrenkende slik at det samsvarer med det som er etablert praksis, og at de nærmere grensene for adgangen til å motta bistand i saksforberedelsen fortsatt skal klarlegges i rettspraksis.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstres medlemmer sin merknad bygger på en oppfatning av at forslaget innebærer en utvidelse av gjeldende rett. Dette er disse medlemmer ikke enige i, og det vises til at det i særmerknaden til bestemmelsen uttrykkelig er uttalt at «selv om spørsmålet ikke er lovregulert i gjeldende forvaltningslov, innebærer bestemmelsen ingen endring i gjeldende rett».

Disse medlemmer understreker at forslaget til § 21 er en kodifisering av gjeldende rett.

Taushetsplikt (§§ 30–39)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til Ytringsfrihetskommisjonens (YFK) forslag om en egen henvisning til EMK artikkel 10 om ytrings- og informasjonsfrihet. Flertallet registrerer at forslaget fra regjeringen ikke følger opp dette, men vil på denne bakgrunn være tydelig på at dersom tolkningen av forvaltningslovens taushetspliktreger i en konkret sak ikke ivaretar vernet av ytringsfriheten i tilstrekkelig grad, slik at EMK artikkel 10 og Grunnloven § 100 tilsier at ytringsfriheten må gis forrang, legger flertallet til grunn at nevnte regler vil kunne gripe inn som selvstendige avgrensninger av taushetsplikten.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at departementet foreslår en bestemmelse om bortfall av taushetsplikt etter 100 år etter at opplysningen oppstod, eller 20 år etter personen opplysningen gjelder, døde, og 60 år etter at opplysningen oppstod, for forretningshemmeligheter. Dette fører til et uforholdsmessig inngrep i retten til innsyn. Disse medlemmer mener det heller bør innføres en bestemmelse som åpner opp for at taushetsplikten kan oppheves når grunnlaget for den svekkes eller ikke lenger er til stede.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 33 skal lyde:

§ 33 Bortfall av taushetsplikt

(1) Taushetsplikten etter § 31 og § 32 skal falle bort når grunnlaget for taushetsplikten svekkes eller ikke lenger er til stede.

(2) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikten for bestemte typer opplysninger skal falle bort tidligere eller senere enn det som følger av første ledd.»

Videre mener komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre at ny § 31 andre ledd, andre setning er en markant og ubegrunnet innstramming i gjeldende rett. § 13 a nr. 3 i dagens forvaltningslov slår fast at taushetsplikten ikke gjelder «når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder». Denne bestemmelsen har etter disse medlemmers oppfatning vært en sentral sikkerhetsventil for å hindre uberettiget hemmelighold.

Disse medlemmer viser til at Forvaltningslovutvalget foreslo i utkast § 35 første ledd, bokstav a) å fjerne den skjønnspregede vurderingen knyttet til informasjon som er «berettiget interesse», men ønsket å videreføre unntaket for «alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig». Departementet støtter fjerningen av førstnevnte formulering, men strammer samtidig ytterligere inn ved å erstatte resten av bestemmelsen med følgende forslag til § 31 andre ledd, andre setning: «Taushetsplikten omfatter heller ikke opplysninger som fremgår av et offentlig register som er tilgjengelig for allmennheten» og «opplysninger som er kjent i offentligheten på en slik måte at grunnlaget for taushetsplikt må anses å ha falt bort». Denne innsnevringen fjerner et etablert og praktisk anvendelig unntak, og erstatter det med en vag og mer skjønnsbasert regel. Disse medlemmer mener dette vil føre til økt hemmelighold, svekket rettssikkerhet og dårligere vilkår for kritisk og undersøkende journalistikk – stikk i strid med Forvaltningslovutvalget mandat om å «klargjøre» taushetsplikten. Resultatet er en lovtekst som riktignok er kortere, men som har mistet sitt viktigste innhold og praktiske funksjon

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 31 skal lyde:

§ 31 Taushetsplikt om personlige forhold

(1) Opplysninger om noens personlige forhold er taushetsbelagte.

(2) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om fødselsnummer eller nummer med tilsvarende funksjon, statsborgerskap, bosted, postadresse, e-postadresse, telefonnummer, sivilstand, yrke, arbeidsgiver eller arbeidssted, med mindre opplysningene avslører et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Taushetsplikten omfatter heller ikke opplysninger som brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder, eller

opplysninger som grunnlaget for taushetsplikt av andre helt særlige grunner ikke gjør seg gjeldende for.

(3) Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger som omfattes av taushetsplikten etter denne paragrafen.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet oppfatter forslaget til nye regler som klargjørende samt med en viss justering, men ingen vesentlig endring. Temaet er omfattende beskrevet i proposisjonen punkt 12.3.3.4 (på s. 167–171).

Særlige regler om barns prosessuelle rettigheter–barnets beste (§ 54)

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at barns beste og barns rett til å bli hørt er en sentral rettighet i alle saker som angår barn. Dette følger blant annet av Grunnloven og FNs barnekonvensjon.

Flertallet mener det er bra at de prosessuelle rettighetene til barn samles i en bestemmelse i dette lovforslaget. Flertallet mener likevel at barns rettsstilling kan styrkes ytterligere ved at også hensynet til barns beste inntas eksplisitt i bestemmelsen.

Flertallet viser til at en eksplisitt lovfesting av hensynet til barnas beste ikke vil innebære en endring av gjeldende rett. Plikten til å sikre barns beste følger allerede av Grunnloven og FNs barnekonvensjon og har forrang for norsk lovgivning gjennom menneskerettsloven. Forvaltningen, uavhengig av nivå, er allerede forpliktet til å ivareta barnets beste som et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og beslutninger som berører barn.

Flertallet viser videre til Barneombudets høringsinnspill, der ombudet fremhever at det ikke skjer i praksis. Ved å lovfeste hensynet til barnets beste i forvaltningsloven vil gjeldende rett styrkes og barns rettsstilling sikres bedre.

Flertallet merker seg at departementet skriver i proposisjonen at det ikke er behov for lovfesting av hensynet til barnets beste i forvaltningsloven, som må antas å ha sammenheng med at man vurderer det som tilstrekkelig at dette allerede følger av andre rettskilder. Flertallet viser til at Barneombudet i sitt høringsinnspill skriver at de erfarer at der prinsippet om barnets beste fremgår av lovteksten, så øker bevisstgjøring hos rettsanvenderen og bidrar til gode vurderinger og prosesser i saker som berører barn. Rettspedagogiske hensyn taler derfor for en lovfesting av hensynet til barnets beste i forvaltningsloven, spesielt fordi ikke alle rettsanvendere nødvendigvis er jurister. Flertallet viser til at det er grunn til å tro at rettsanvendere først og fremst

bruker de lovene som er mest sentrale for saksbehandling i sin sektor.

Flertallet viser til andre ledd i artikkel 12 i FNs barnekonvensjon, samt første ledd i Grunnloven § 104, der det slås fast at barn har rett til å bli hørt i alle saker som angår barnet. Flertallet mener videre, i likhet med Barneombudet, at forslaget om § 54 om barns rett til medvirkning slik den nå er formulert til å gjelde barn som er «part i saken», kan leses som at barns rett til å bli hørt, er tenkt innsnevret. Flertallet mener derfor lovteksten bør justeres for å sikre samsvar mellom forvaltningslovens krav og de som følger av FNs barnekonvensjonen og Grunnloven.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 54 første og annet ledd skal lyde:

(1) I saker om enkeltvedtak som angår barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.

(2) Et barn som er i stand til å danne seg meninger om en sak barnet er part i, eller som på andre måter angår barnet, skal fritt få gi uttrykk for disse meningene. Barnets meninger skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet understreker at det allerede følger av Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn.

Disse medlemmer påpeker at § 54 kun retter seg mot partsrettigheter når en part i den konkrete saken nettopp er et barn og det ikke gir bestemmelser om mer generelle plikter overfor barn i forvaltningssaker, og at § 54 ikke innebærer en innsnevring av gjeldende rett for barns rett til å bli hørt. Disse medlemmer understreker også at det allerede følger av Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn.

Disse medlemmer viser til at man bør være tilbakeholden med å lovfeste menneskerettslige prinsipper som allerede er gjeldende rett i rent pedagogisk hensikt, fordi det kan gi en dobbeltregulering som bidrar til et unødig omfangsrikt og dermed vanskelig tilgjengelig lovverk.

Disse medlemmer mener at en slik henvisning også kan bidra til å skape usikkerhet om hva som gjelder for menneskerettigheter som ikke er gjentatt, eller på områder der sektorlovgivningen ikke inneholder en slik henvisning.

Disse medlemmer lytter samtidig til de synspunkt om at det kan være formålstjenlig for den reelle ivaretagelsen av barn rettigheter i slike saker at hensynet til barnets beste også kommer frem av forvaltningslovens ordlyd som Barneombudet har argumentert for i høringen. Disse medlemmer mener imidlertid at det må vurderes noe nærmere hvordan en slik henvisning burde komme frem og hvilke konsekvenser det kan få, før disse medlemmer mener at det er hensiktsmessig.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det skal fremgå av forvaltningslovens ordlyd at et grunnleggende hensyn i alle saker som omfatter barn, er barnets beste, og hvordan dette kan gjøres.»

Begrunnelser og klart språk (§ 56)

Komiteen viser til at begrunnelser er særlig viktig for at partene i saken skal kunne forstå og settes i stand til å vurdere om man vil godta avgjørelsen, og at gode begrunnelser bidrar til riktige og gode vedtak, effektiv overprøving, likebehandling av saker og god veiledning for senere saker.

Komiteen ønsker å presisere viktigheten av klarspråk ved begrunnelsen av vedtak, slik at vedtaket er lett forståelig for parten. Dette er avgjørende for å sikre at den enkelte har en reell mulighet til å ta stilling til vedtaket. Komiteen understreker også at kravet til klart språk gjelder all kommunikasjon fra forvaltningen, ikke bare begrunnelsen for enkeltvedtak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at forvaltningsloven er en viktig lov som omhandler reglene som regulerer forholdet mellom borgerne og forvaltningen (stat, kommune, fylkeskommune osv.). Dagens lov fra 1967 var en kodifisering av ulovfestet forvaltningsrett, men tok ikke sikte på å være mer enn en supplering av den ulovfestede retten. Den nye loven tok sikte på å kodifisere mer, men ikke alt. For å forstå sin rettsstilling kan borgeren fortsatt ikke nøye seg med å lese loven.

Disse medlemmer mener at fra et enkeltmenneskes perspektiv er norsk forvaltningsrett problematisk på mange områder. Særlig når det gjelder forvaltningens bruk av fullmakter og det såkalte forvaltningens frie skjønn overfor borgerne gjennom såkalte «kan-bestemmelser» (kommunen kan gi tillatelse ..., statsforvalteren kan tillate ..., forurensningsmyndigheten kan tillate ..., kommunen kan gi pålegg om ... osv.) har norsk forvaltningsrett gitt borgerne få muligheter til å få avslag eller pålegg opphevet av domstolene.

Disse medlemmer viser til at Norge og Danmark er de eneste land i den vestlige verden som ikke gir

borgerne mulighet til å få rimeligheten av vedtaket prøvd av domstolene. Selv ikke et «klart urimelig vedtak» kan prøves av domstolene. Det må være «sterkt urimelig» før man sier at domstolene kan gripe inn mot urimelighet. I noen tilfeller har Høyesterett likevel grepet inn og tatt det på saksbehandlingen, gjerne på mangelfull begrunnelse. I «Isenedommen» Rt. 1981 s. 845 sa Høyesterett om en konsesjonsnektelse at det var strenge krav til begrunnelsen når resultatet var så urimelig. Domstolene burde ikke trenge å ta omveier for å hjelpe borgeren i en slik situasjon. Dommen understreker hvor viktig det er å ha strenge krav til begrunnelsen ved inngripende vedtak. Det er derfor viktig å ikke slakke på krav til saksbehandling og begrunnelse når et vedtak går i borgerens disfavør.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det er foreslått i proposisjonen at statlige klageinstanser ikke skal ha omgjøringskompetanse, med mindre det følger av sektorlovgivningen. Dette følger av forslag til § 72 og er blant annet omtalt i merknadene på s. 470.

Disse medlemmer peker altså på at forvaltningslovens regler i samsvar med det vi forstår det som Fremskrittspartiet her foreslår å utrede.

Disse medlemmer viser til at kommunen ble gitt en søksmålsadgang i nærmere bestemte tilfeller ved en lovendring i 2017, se tvisteloven § 1-4 a.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener også at kommunene bør få en mulighet til å saksøke staten der kommunen mener at statlig organ har truffet et uriktig vedtak. Både ulovlige vedtak og urimelige vedtak bør kunne settes til side. Videre bør domstolen kunne prøve om et avslag eller et pålegg er i strid med overordnet instruks fra kompetent organ i linjen. I norsk rett blir det ofte hevdet at et ugyldig vedtak alltid kan omgjøres. Dagens forvaltningslov § 35 første ledd er en delvis kodifisering av ulovfestet rett når den sier at et ugyldig vedtak kan omgjøres. Domstolene har modifisert omgjøringsadgangen ut fra en rekke hensyn, herunder om parten er å bebreide, hvor lang tid som er gått, hvor viktige hensyn som er berørt osv. Hvis ikke vedtaket er ugyldig, men bare uheldig, er omgjøringsadgangen i dag meget begrenset.

Særlig i saker om eldre tillatelser, eller om det ikke krevdes tillatelse osv., som ved brygger som har stått lenge og nå kreves revet, strekkes omgjøringsadgangen eller inngrepsadgangen i ettertid meget langt og har utløst en rekke rettssaker, der staten og kommunene har tapt. Enkeltpersoner har måttet bruke millioner av kroner for å bevise at kommune og stat tar feil. Vanlige folk har ikke råd til det og må gi seg uten kamp.

I Sverige er det lovfestet at kommunene ikke kan gripe inn mot eldre forhold enn ti år. Folk har innrettet seg

Disse medlemmer foreslår en tilsvarende regel i Norge, men et unntak hvis det ugyldige eller ulovlige forholdet har vært usynlig for omgivelsene.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede å lovfeste en regel om at forvaltningen ikke kan forfølge eldre saker enn ti år etter modell fra Sverige. Unntaket er om det ugyldige/ulovlige forholdet har vært usynlig for omgivelsene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at en slik regel som Fremskrittspartiet antyder, reiser en rekke spørsmål. Det vises til at det i forslag til ny lov settes visse grenser for når forvaltningen må eller kan omgjøre eldre ugyldige vedtak. Partenes innrettelse vil allerede veie tungt, særlig i de tilfellene der heller ikke hensynet til andre interesser tilsier omgjøring. Disse medlemmer kan ikke se at det er behov for nye, generelle regler her, og slike regler må uansett utredes dersom det skal gjøres en slik endring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at forvaltningen har utfordringer med å forholde seg til lovfestede krav i dag, og viser spesielt til Sivilombudet sin melding til Stortinget 1. april 2025. Disse medlemmer mener regjeringen på eget vis må følge opp at forvaltningen etterlever den til enhver tid gjeldende lov på forvaltningsfeltet og sørge for at funnene i meldingen fra Sivilombudet blir tatt på alvor.

Sakskostnader (§ 69)

Komiteen viser til at det i lovforslaget fremmes endringer i dekning av sakskostnader i forhold til gjeldende lov. Det viktigste forslaget til endring fra regjeringen er å innføre at kostnader til advokat dekkes opp til satsen fastsatt i medhold av rettshjelpsloven § 3 som er en svekkelse sett fra innbyggerne sin side sammenlignet med dagens ordning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til dagens forvaltningslov § 36, som har regler om dekning av nødvendige kostnader en part har pådratt seg for å få endret et forvaltningsvedtak. I proposisjonen (lovforslaget § 69) foreslås det innskrenkninger i dette prinsippet: Virkeområdet for regelen snevres inn, og klager skal ikke lenger få full erstatning for de nødvendige utgiftene vedkommende hadde for å få endret vedtaket – selv om det lider av feil.

Flertallet viser til at lovforslaget § 69 viderefører retten til dekning av sakskostnader, men setter tak ved

offentlig salærsats (1 315 kr/t). Flertallet mener at dette skaper en reell ubalanse i likhet for loven, da staten selv benytter dyrere juridiske tjenester.

Flertallet merker seg at departementet mener det offentliges ansvar for å dekke advokatbistand kun skal beregnes etter satsene for offentlig forsvarer. Flertallet ønsker å påpeke at ettersom det neppe er mange advokater som vil ta sivile oppdrag for 1 300 kroner timen, må klageren altså fort regne med å sitte igjen med en egenandel. Flertallet viser til at flere høringsinstanser påpeker utfordringen med at retten til å få dekket kostnader til advokat begrenses til kr 1 315,- per time i saker hvor en klagesak tas til følge.

Flertallet mener at forslaget i realiteten vil medføre en sterk begrensning av foretak og privatpersoners mulighet til å håndheve sine rettigheter, og gjøre disse gjeldende når staten har gjort feil.

Videre viser flertallet til at forslaget om å begrense dekningen av nødvendige utgifter for å få endret feilaktige forvaltningsvedtak, når klager vinner frem, er urimelig og uheldig. Når forvaltningen gjør feil, bør borge- ren holdes skadesløs, og ikke bære kostander for å få rettet opp i dette. En slik begrensning vil kunne føre til at færre klager, mindre kontroll med forvaltningens vedtak og flere tilfeller der enkeltpersoner og virksomheter lider urett. Flertallet mener derfor at lovforslaget § 69 annet ledd om begrensning i erstatning ved feil må tas ut av loven.

Flertallet foreslår derfor at dagens lovtekst om samme forhold i § 36 bør videreføres i ny § 69 første ledd og at proposisjonens forslag til § 69 andre ledd strykes.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 69 skal lyde:

§ 69 Sakskostnader

(1) Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens og forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.

(2) Et krav om sakskostnader må settes frem senest tre uker etter at meldingen om det endrede vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i § 63 fjerde og femte ledd og §§ 64 til 66 gjelder tilsvarende. Kravet avgjøres av organet som fattet nytt vedtak i saken. Sakskostnadene dekkes av organet som fattet vedtaket som er endret.

(3) Et enkeltvedtak om sakskostnader kan påklages etter reglene i dette kapittelet. Kongen kan gi forskrift som utfyller eller avviker fra klagereglene for særskilte saksområder, og om at bestemte avgjørelser om sakskostnader ikke skal kunne påklages.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at et klart flertall i Forvaltningslovutvalget i NOU 2019:5 anbefalte at dagens særskilte rett til sakskostnadsdekning bortfalt i sin helhet. De viste til at forvaltningsorganer både har en veiledningsplikt overfor parten og en selvstendig utredningsplikt, og at dette gjør at parter har mindre behov for å søke advokatbistand i forvaltningssaker enn i saker for domstolene. De viste også til at sakskostnader synes å legge beslag på ressurser som bedre kan benyttes andre steder, og at regelen er særegen i nordisk sammenheng. Disse medlemmer fremhever også at dagens modell har begrenset verdi for mindre ressurssterke grupper.

Disse medlemmer viser til at departementet likevel foreslår å videreføre en regel om dekning av sakskostnader, men med enkelte innstramminger og klargjøringer.

Disse medlemmer understreker at det er rimelig at det offentliges ansvar for å dekke kostnader til advokatbistand i forbindelse med klager over forvaltningsvedtak begrenses på samme måte som når det innvilges fri rettshjelp eller oppnevnes offentlig forsvarer i straffesaker.

Disse medlemmer viser til at departementet ikke har holdepunkter for at det er vanskelig å rekruttere advokater til å ta oppdrag som kompenseres etter den offentlige salærsatsen i dag.

Disse medlemmer er ikke blitt overbevist om at dagens særskilte og generelle regler for dekning av sakskostnader i alle forvaltningssaker er den beste bruken av offentlige midler. Disse medlemmer mener det bør være klarere rammer for hvor høye timespriser for en advokat som kan kreves dekket av forvaltningen, enn det er i gjeldende lov. Disse medlemmer viser også til at forslaget til § 69 annet ledd kan virke betydelig prisdempende mer generelt i slike saker, sånn at flere kan få råd til rettshjelp. Forslaget vil også sørge for bedre sammenheng med andre ordninger der det offentlige dekker private parters advokatutgifter. Det vises videre til at det, som omtalt i proposisjonen [pkt. 21.3.4.2], vil kunne fastsettes andre utmålingsregler i særlovgivningen hvis det på bestemte rettsområder eller i visse sakstyper er et særlig behov for det. Disse medlemmer viser videre til at andre tiltak, og da først og fremst en styrking av retts- hjelpsordningen, er viktigere og bedre egnet for å sørge for at mindre ressurssterke grupper får tilgang til god og nødvendig rettshjelp i forvaltningssaker. Disse medlemmer registrerer imidlertid at det er motstand mot forslaget.

Administrative sanksjoner (§§78–84)

Komiteen viser til at administrative sanksjoner, herunder overtredelsesgebyr, i flere henseender er å anse som straff etter Den europeiske menneskeretts-

konvensjon (EMK). Overtredelsesgebyr skiller seg fra strafferettslige bøter ved at de i stedet er gitt av forvaltningen. Ved at overtredelsesgebyrene rettslig sett er straff etter EMK stiller EMK konkrete krav til rettssikkerheten ved saksbehandlingen. Komiteen viser til at lovforslaget viderefører gjeldende regler om administrative sanksjoner. Komiteen viser til at det er forståelig siden Forvaltningslovutvalgets mandat var avgrenset mot disse reglene siden de kom til i 2016, men komiteen viser til at det har det skjedd en rivende utvikling i løpet av få år. I år 2000 var det etter våre beregninger under 10 lover som hjemlet overtredelsesgebyr. I 2016 var det ifølge Justis- og beredskapsdepartementet cirka 45. I dag er tallet rundt 100.

Komiteen mener at utviklingen i bruk av administrative sanksjoner kan tilsa at det bør vurderes mer detaljerte regler om saksbehandlingen i slike saker, som sikrer at kravene som følger av EMK, ivaretas.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at rettssikkerheten ivaretas når staten ilegger privatpersoner og virksomheter administrative sanksjoner, og ber regjeringen utrede hvordan kravene til saksbehandling som EMK artikkel 6 oppstiller for slike saker, kan ivaretas.»

Komiteen viser til at regjeringen må vurdere alle aspekter ved illeggelsen av administrative sanksjoner som krav til begrunnelse, objektivitetskravet, beviskravet, rett til muntlig høring, selvinkrimineringsvernet og rett til dokumentinnsyn.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at rettssikkerhet er et grunnleggende prinsipp i forvaltningen og en forutsetning for borgernes tillit til myndighetsutøvelsen. Disse medlemmer understreker at en ny forvaltningslov må gi borgerne tilgjengelige og effektive rettssikkerhetsgarantier – særlig i saker der forvaltningen ilegger administrative sanksjoner.

Disse medlemmer viser til at bruken av administrative sanksjoner har økt kraftig de siste tiårene, og det er gitt bøter som utgjør milliarder. For eksempel er overtredelsesgebyr å anse som straff i menneskerettslig forstand. Til tross for dette mangler forvaltningsloven flere grunnleggende regler som sikrer borgerne den rettssikkerheten i saksbehandling som gjelder i straffeprosessen. Disse medlemmer mener det er et rettssikkerhetsproblem at disse sakene i dag ofte behandles uten tilstrekkelig grad av objektivitet, kontradiksjon og rett til muntlig høring. Det er behov for en tydelig og samlet regulering i forvaltningsloven.

Disse medlemmer viser til at en av forvaltningslovens viktigste funksjoner er å ivareta rettssikkerheten for den enkelte i møte med det offentlige. Retts-

sikkerhetsgarantier sikrer at enkeltpersoner og virksomheter får en rettferdig, upartisk og forutsigbar behandling i møte med myndighetene, særlig når det offentlige skal ilegge administrative sanksjoner.

Disse medlemmer understreker betydningen av at rettssikkerhetsprinsippene også må gjelde for moderne og digital saksbehandling. Forvaltningen utøver i dag omfattende kontrollmyndighet og ilegger i økende grad administrative sanksjoner som i praksis kan få like alvorlige konsekvenser som strafferettslige reaksjoner.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti mener dette forutsetter at rettssikkerhetsgarantiene er like tydelige, forutsigbare og etterprøvbare som i strafferetten og i straffeprosessen. Det er ikke tilstrekkelig at slike garantier bare følger av ulovfestet rett eller spredt særregulering.

Disse medlemmer mener at forvaltningslovens kapittel 11 må utvikles til å være et reelt rettssikkerhetskapittel. Følgende rettssikkerhetsgarantier bør innføres i loven:

- Objektivitetskravet, herunder regler som forhindrer at samme enhet etterforsker og fatter vedtak.
- Beviskrav, som innebærer at forvaltningen må bevise de faktiske forhold som forvaltninger bygger sin avgjørelse på.
- Kontradiksjonsprinsippet, inkludert rett til innsyn i relevante dokumenter og mulighet til å uttale seg før vedtak treffes.
- Rett til dokumentinnsyn, som gir parten rett til innsyn i de dokumenter som forvaltningen bygger sin avgjørelse på.
- Rett til muntlig høring, der faktum er omtvistet og konsekvensene er alvorlige.
- Selvinkrimineringsvernet, som en individuell rettighet, og med klare grenser for bruk av opplysninger gitt under tilsyn.
- Proporsjonalitet, herunder skjerpede krav ved illeggelse høye gebyrer og av sanksjoner mot fysiske personer.
- Krav til begrunnelse, med krav om at vedtaket skal gi en konkret og etterprøvbar fremstilling av de faktiske og rettslige vurderingene som ligger til grunn.

Disse medlemmer mener at en slik regulering er nødvendig for å sikre at den moderne forvaltningens virkemiddelbruk balanseres med tydelige rettssikkerhetsgarantier. Dette er en forutsetning for å bevare tilliten til forvaltningen og styrke rettsstatens legitimitet.

Disse medlemmer mener derfor at det bør innføres bestemmelser i forvaltningsloven som ivaretar grunnleggende rettssikkerhetsgarantier ved illeggelse av administrative sanksjoner.

Særlig om statlig klagebehandling av kommunale vedtak

Komiteen viser til forslaget om å presisere i forvaltningsloven § 68 tredje ledd annet punktum at når en statlig klageinstans endrer et kommunalt vedtak, skal det fremgå uttrykkelig av vedtakets begrunnelse på hvilket grunnlag vedtaket er endret. Denne regelen vil etter komiteen sitt syn gjøre rettsanvendere mer bevisst på skillet mellom rettsanvendelsesskjønn og fritt skjønn, som igjen vil sikre bedre etterlevelse av forvaltningslovens regel om vekting av det kommunale selvstyret.

Komiteen vil også trekke fram at lovkravet innebærer at statsforvaltningen ikke kan pålegge kommunene oppgaver eller plikter i statlige rundskriv, veiledere, retningslinjer eller tolkningsuttalelser. Det er lover og forskrifter som er bindende for kommunene, og ikke annen informasjon som måtte komme fram av veiledere og rundskriv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, merker seg at KS på høringen mente det prinsipielt er uriktig at statlige klageorganer skal kunne tilsidesette kommunens frie skjønn, dvs. sette til side det valg som en kommune har gjort når den har valgt mellom to eller flere lovlige alternativer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre vil understreke at det lokale selvstyret skal tillegges stor vekt, men der nasjonale hensyn gjør seg gjeldende med tilstrekkelig tyngde, for eksempel i saker som berører natur- og miljøinteresser eller der hensynet til rettsikkerhet og likebehandling bør stå særlig sterkt, vil disse kunne vurderes å veie tyngre enn hensynet til det kommunale selvstyret i en konkret sak. Disse medlemmer viser til at ordlyden om «stor vekt» først kom inn i loven i 2017, og at bestemmelsen kun har virket i kort tid.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet understreker viktigheten av lokalt selvstyre og at staten skal respektere dette så lenge det er innenfor det frie skjønn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til at statlige organ etter gjeldende rett skal legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet. Statlig overprøving av kommunale vedtak er en vesentlig inngripen i det kommunale selvstyret. Flertallet vil påpeke at statlige klagevedtak kan gi store presedensvirkninger i kommunene. Det innebærer at viktige beslutninger for kom-

munene blir avgjort på saksbehandlingsnivå i statlige etater og fylkesmannsembeter.

Flertallet mener det er viktig å sikre at statlig klagebehandling ikke medfører en uthuling av kommunenes selvstyre. Det bør derfor tydeliggjøres at hensynet til det kommunale selvstyret skal tillegges større vekt (enn slik praksis er i dag). Flertallet mener lovens ordlyd bør endres slik at den statlige klageinstansen skal legge særlig stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av forvaltningsskjønnet.

På denne bakgrunn fremmer dette flertallet følgende forslag:

«Forvaltningsloven § 68 tredje ledd første punktum skal lyde:

(3) Er et statlig organ klageinstans for vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal klageinstansen legge særlig stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regelen i forslag til § 68 tredje ledd er ment å balansere hensynet til det kommunale selvstyret mot andre sentrale hensyn, typisk der det er nasjonale eller regionale hensyn eller sterke rettssikkerhetshensyn for individet.

Disse medlemmer viser til at dersom det i loven endres til «særlig» stor vekt, blir det uklart om og når det blir anledning til å ivareta disse andre sentrale hensynene. Det skaper i seg selv usikkerhet om en innfører et nytt vurderingstema, uten at dette er bedre utredet, særlig om et spørsmål som kan være så viktig som dette.

Disse medlemmer viser til at det er grunn til å tro at en slik endring vil gjøre det mer krevende for statlige klageinstanser å ivareta nasjonale interesser knyttet til blant annet jordvern og miljøvern/klima, folkehelse, opplæring og saker etter plan- og bygningsloven.

Disse medlemmer viser til at frem til 2017 skulle det legges «vekt» på det kommunale selvstyret, som ble endret til «stor vekt» (mot Arbeiderpartiets stemmer).

Disse medlemmer viser til at både flertallet i utvalget og mange av høringsinstansene har uttrykt at andre hensyn skulle kunne veie tyngre enn det kommunale selvstyret i den enkelte sak, også enn hva en regel om «stor vekt» tilsier i dag.

Tilgang og kommunikasjon med forvaltningen

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at stadig flere tjenester og informasjon gjøres tilgjengelig digitalt på ulike plattformer. Dette gjelder også i forvaltningen og på alle nivå. Flertallet er positive til dette,

men vil samtidig påpeke de utfordringene dette reiser som følge av at en del av befolkningen mangler nødvendige digitale ferdigheter og språkferdigheter. En konsekvens av dette er at mange ikke mestrer bruk av digitale tjenester. Svært mange digitale løsninger i offentlig sektor krever eID for innlogging. En konsekvens av dette er at mange har problemer med å motta viktige tjenester og informasjon fordi de ikke oppfyller vilkårene for å få utstedt elektronisk identifikasjon (eID). Flertallet merker seg høringssvaret fra Sivilombudet som opplyser at om lag 180 000 personer i Norge ikke har Bank ID.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan forvaltningen skal imøtekomme behovet for alternative løsninger som ivaretar rettighetene til personer som ikke kan eller ønsker å ta i bruk digitale løsninger.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det snarest etableres innloggingssystemer til offentlige digitale tjenester som er tilgjengelige for alle.»

Søksmålskompetanse

Komiteen viser til at det under høringen var et tema om uavhengige tilsyn skal ha søksmålskompetanse. Komiteen ber regjeringen vurdere dette og følge opp på egnet vis.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at det kom frem at det er grunner som tilsier at også eksisterende uavhengige tilsyn som Forbrukertilsynet og Datatilsynet gis søksmålskompetanse i viktige prinsipielle saker.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere om personalsaker i interkommunale selskaper og oppgavesamarbeid fortsatt skal defineres som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, eller om det er mest hensiktsmessig at det utelukkende reguleres gjennom arbeidsmiljøloven.

ningsloven, eller om det er mest hensiktsmessig at det utelukkende reguleres gjennom arbeidsmiljøloven.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen vurdere om det skal fremgå av forvaltningslovens ordlyd at et grunnleggende hensyn i alle saker som omfatter barn, er barnets beste, og hvordan dette kan gjøres.

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 3

Forvaltningsloven § 6 skal lyde:

§ 6 Beredskapshjemmel

(1) Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og det på grunn av disse forholdene er fare ved opphold, kan Kongen i statsråd i midlertidig forskrift fravike saksbehandlingsregler i loven her eller i andre lover. En slik forskrift kan bare gis når og i den utstrekning det er nødvendig for å opprettholde vesentlige samfunnsfunksjoner, ivareta tungtveiende samfunnsinteresser eller gjennomføre beredskapstiltak.

(2) Enhver beslutning om å ta i bruk denne bestemmelsen skal inneholde en skriftlig begrunnelse som redegjør for hvilke vilkår som er oppfylt, og hvilke samfunnshensyn som begrunner unntak fra ordinær saksbehandling.

(3) Forskrifter fastsatt med hjemmel i denne bestemmelsen skal gjelde i maksimalt tre måneder, og kan kun forlenges etter ny vurdering og beslutning i statsråd.

(4) Departementet skal etter bruk av hjemmelen uten unødig opphold orientere Stortinget om hvilke beslutninger som er truffet med hjemmel i bestemmelsen. Det skal gjennomføres en evaluering av bruken innen seks måneder etter at krisesituasjonen er avsluttet.

(5) Beredskapsloven §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.

Forslag 4

Forvaltningsloven § 54 første og annet ledd skal lyde:

(1) I saker om enkeltvedtak som angår barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.

(2) Et barn som er i stand til å danne seg meninger om en sak barnet er part i, eller som på andre måter angår barnet, skal fritt få gi uttrykk for disse meningene. Barnets meninger skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at forvaltningsloven § 2 første ledd gis et innhold som innebærer at loven gjelder for staten, fylkeskommunene og kommunene samt andre rettssubjekter som er omfattet av offentliglova.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre at det snarest etableres innloggingssystemer til offentlige digitale tjenester som er tilgjengelige for alle.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 7

Forvaltningsloven § 33 skal lyde:

§ 33 Bortfall av taushetsplikt

(1) Taushetsplikten etter § 31 og § 32 skal falle bort når grunnlaget for taushetsplikten svekkes eller ikke lenger er til stede.

(2) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikten for bestemte typer opplysninger skal falle bort tidligere eller senere enn det som følger av første ledd.

Forslag 8

Forvaltningsloven § 31 skal lyde:

§ 31 Taushetsplikt om personlige forhold

(1) Opplysninger om noens personlige forhold er taushetsbelagte.

(2) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om fødselsnummer eller nummer med tilsvarende funksjon, statsborgerskap, bosted, postadresse, e-postadresse, telefonnummer, sivilstand, yrke, arbeidsgiver eller arbeidssted, med mindre opplysningene avslører et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Taushetsplikten omfatter heller ikke opplysninger som brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for ekspempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder, eller opplysninger som grunnlaget for taushetsplikt av andre helt særlige grunner ikke gjør seg gjeldende for.

(3) Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger som omfattes av taushetsplikten etter denne paragrafen.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen utrede å lovfeste en regel om at forvaltningen ikke kan forfølge eldre saker enn ti år etter modell fra Sverige. Unntaket er om det ugyldige/ulovlige forholdet har vært usynlig for omgivelsene.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding B I fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteens tilråding B II og IV fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteens tilråding B III fremmes av medlemmene i komiteen fra Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding B V fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding B VI fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

V e d t a k t i l l o v

om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)

Kapittel 1 Lovens formål og virkeområde

§ 1 Lovens formål

(1) Loven skal fremme rettssikkerhet for den enkelte og legge til rette for en effektiv, enhetlig og tillitsskapende forvaltning.

§ 2 Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder for

- a. staten, fylkeskommunene og kommunene
- b. andre rettssubjekter i saker der de fatter enkeltvedtak eller utferdiger forskrift.

(2) Når et rettssubjekt er omfattet av loven etter første ledd bokstav b, regnes det som et forvaltningsorgan etter reglene i loven.

(3) Reglene i kapittel 4 om habilitet og kapittel 5 om taushetsplikt gjelder for enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan.

(4) Loven gjelder når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.

§ 3 Unntak for domstolene, Stortinget og organer for Stortinget

(1) Loven gjelder ikke for domstolenes virksomhet eller for Stortinget eller organer for Stortinget.

§ 4 Unntak for visse saker

(1) Loven gjelder ikke når et forvaltningsorgan selv behandler eller avgjør saker i medhold av

- a. domstolloven
- b. tvisteloven
- c. voldgiftsloven
- d. tvangsfullbyrdsloven
- e. straffeprosessloven
- f. skjønnsprosessloven
- g. jordskiftelova
- h. konkursloven
- i. gjeldsordningsloven
- j. arvelovens tredje del
- k. rettsgebyrloven.

(2) Når et forvaltningsorgan handler på privatrettslig grunnlag, gjelder bare reglene i kapittel 4 om habilitet og kapittel 5 om taushetsplikt.

§ 5 Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

(1) Loven gjelder også på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen som utfyller eller fraviker reglene i loven.

§ 6 Beredskapshjemmel

(1) Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og det på grunn av disse forholdene er fare ved opphold, kan Kongen i statsråd i midlertidig forskrift fravike saksbehandlingsregler i loven her eller i andre lover. En slik forskrift kan bare gis når og i den utstrekning det er nødvendig for å opprettholde vesentlige samfunnsfunksjoner, ivareta tungtveiende samfunnsinteresser eller gjennomføre beredskapstiltak.

(2) Beredskapsloven §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.

§ 7 Definisjoner

(1) Med enkeltvedtak menes en avgjørelse som treffes under utøvelse av offentlig myndighet, som er bestemmende for rettighetene eller pliktene til én eller flere bestemte private personer, og som avslutter en sak eller en del av den. Blant annet regnes følgende avgjørelser rettet mot private personer som enkeltvedtak:

- a. påbud, forbud, fritak eller tillatelse med grunnlag i lov eller forskrift
- b. tildeling eller opphør av pengeytelser med grunnlag i lov eller forskrift
- c. tildeling eller opphør av tjenester eller andre naturytelser med grunnlag i lov eller forskrift
- d. avvisning av en sak om enkeltvedtak
- e. bruk av særlige tvangsmidler for å få gjennomført et enkeltvedtak.

(2) Med forskrift menes en avgjørelse som treffes under utøvelse av offentlig myndighet, og som er be-

stemmende for rettighetene eller pliktene til en ubestemt krets av private personer.

(3) Som part regnes den som en avgjørelse retter seg mot, eller som saken ellers direkte gjelder. I vurderingen av hvem saken direkte gjelder, skal det blant annet legges vekt på avgjørelsens karakter og hvilke rettslige eller vesentlige faktiske virkninger avgjørelsen får.

(4) Et forvaltningsorgan likestilles med et privat rettssubjekt etter denne paragrafen hvis organet har samme interesse eller stilling i saken som private parter kan ha.

§ 8 Lovens anvendelse ved avgjørelse om ansettelse mv. av offentlige tjenstepersoner og oppnevning til offentlige verv

(1) Avgjørelser som gjelder ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og forflytting av en offentlig tjensteperson, regnes som enkeltvedtak. Det samme gjelder illeggelse av ordensstraff.

(2) Når et forvaltningsorgan fatter enkeltvedtak i en sak om ansettelse, gjelder ikke reglene om begrunnelse i § 56, klage i §§ 61 til 68 eller omgjøring i § 72 andre ledd.

(3) Når et kommunalt eller fylkeskommunalt organ fatter enkeltvedtak om oppsigelse, avskjed, suspensjon eller ordensstraff, gjelder ikke reglene om klage i §§ 61 til 68.

(4) Andre ledd gjelder tilsvarende ved avgjørelser om oppnevning til offentlige verv når avgjørelsen er et enkeltvedtak.

(5) Kongen kan gi forskrift om at reglene om behandling av saker om enkeltvedtak i §§ 42 til 60, klage i §§ 61 til 68 og omgjøring i §§ 71 og 72 helt eller delvis ikke skal gjelde i bestemte saker som omfattes av første ledd, eller i saker om oppnevning til offentlige verv når avgjørelsen er et enkeltvedtak. Kongen kan også gi forskrift om at andre avgjørelser i offentlige tjensteforhold enn de som nevnes i første ledd, skal anses som enkeltvedtak.

Kapittel 2 Alminnelige bestemmelser

§ 9 Skriftlig saksbehandling og oversettelse

(1) Saksbehandlingen i forvaltningen skal være skriftlig.

(2) Forvaltningens interne saksbehandling kan være muntlig hvis hensynet til en hensiktsmessig saksavvikling tilsier det. Forvaltningsorganets avgjørelser og henvendelser til private kan bare være muntlige hvis det er nødvendig fordi saken haster eller andre særlige grunner tilsier det.

(3) Muntlige henvendelser, meddelelser og avgjørelser i en sak skal skrives ned av forvaltningsorganet hvis de inneholder nye opplysninger som har betydning for saksbehandlingen, eller som bør bevares for etterti-

den. Det samme gjelder for observasjoner som forvaltningen gjør under befaringer mv.

(4) Hvis det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste, skal forvaltningsorganet så langt som mulig sørge for at sentrale deler av et vedtak med begrunnelse og andre viktige dokumenter i saken oversettes til et språk som en privatperson som er part, forstår. I vurderingen av om oversettelse skal gis, skal det blant annet legges vekt på om organet kan kommunisere forsvarlig med parten uten skriftlig oversettelse, sakens alvorlighet og karakter, forvaltningsorganets kapasitet og tilgjengelige ressurser og om parten har bedt om oversettelse.

§ 10 Kommunikasjon med og i forvaltningen

(1) Et forvaltningsorgan skal være tilgjengelig og legge til rette for at enhver skal kunne kommunisere med organet på en sikker, effektiv og brukervennlig måte.

(2) Et forvaltningsorgan kan benytte elektronisk kommunikasjon når det henvender seg til andre. Alle som henvender seg til et forvaltningsorgan, kan benytte elektronisk kommunikasjon dersom organet har lagt til rette for det og det skjer på den anviste måten. Når forvaltningsorganet mottar en elektronisk henvendelse etter andre punktum, skal det snarest bekrefte at henvendelsen er mottatt.

(3) Når et enkeltvedtak, et forhåndsvarsel eller en annen melding som har betydning for mottakerens rettsstilling eller behandlingen av en sak, gjøres tilgjengelig i et elektronisk informasjonssystem, skal forvaltningsorganet sørge for at mottakeren blir varslet om hvor og hvordan vedkommende kan gjøre seg kjent med innholdet.

(4) Kongen kan gi forskrift om elektronisk kommunikasjon og saksbehandling i forvaltningen og om elektronisk kommunikasjon mellom forvaltningsorganer og den enkelte, herunder om unntak fra reglene i andre og tredje ledd, rett til å reservere seg mot elektronisk kommunikasjon, bruk av fristregler og krav til tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet.

§ 11 Automatisering av saksbehandlingen

(1) Et forvaltningsorgan kan automatisere saksbehandlingen, herunder treffe avgjørelser automatisert, såfremt kravene som ellers stilles til saksbehandlingen, oppfylles.

(2) En avgjørelse kan ikke treffes automatisert dersom det rettslige grunnlaget som avgjørelsen bygger på, er til hinder for det.

(3) Forvaltningsorganet kan ikke uten særlig hjemmel treffe automatiserte avgjørelser som er omfattet av personvernforordningen artikkel 22.

(4) Kongen kan gi forskrift om utvikling og bruk av systemer til automatisert saksbehandling og om inn-

holdet i slike systemer. Kongen kan også gi forskrift om automatiserte avgjørelser, herunder om adgang til å treffe avgjørelser omfattet av tredje ledd på bestemte saksområder.

§ 12 Rettigheter og plikter ved automatiserte avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22

(1) Et forvaltningsorgan som treffer automatiserte avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22, skal gjennomføre tiltak for å sikre

- a. at personopplysningene behandles på en sikker måte, og at feil ved opplysningene forebygges og rettes opp
- b. at avgjørelsene ikke innebærer usaklig forskjellsbehandling
- c. at det brukes egnede matematiske og statistiske fremgangsmåter, særlig dersom avgjørelsene gjelder profilering.

(2) Den registrerte har rett til en forklaring og en manuell kontroll av avgjørelsen som er truffet. Forvaltningsorganet skal gi forklaringen og opplyse om retten til manuell kontroll så snart som mulig etter at avgjørelsen er truffet, og i saker om enkeltvedtak senest i meldingen om vedtaket, jf. § 59 tredje ledd bokstav b. Opplysninger som kan unntas fra partsinnsyn etter § 50, kan utelates fra forklaringen.

(3) Kongen kan gi forskrift om plikter ved automatisering av avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22, herunder forskrift som utfyller og presiserer pliktene i første ledd og om andre plikter for forvaltningsorganet enn de som følger av første ledd.

(4) Kongen kan gi forskrift om retten til forklaring og manuell kontroll etter andre ledd, herunder om forholdet til de alminnelige reglene om begrunnelse i § 56 og klage i kapittel 8, og om at forklaring av bestemte former for automatiserte avgjørelser kun gis på forespørsel fra den registrerte. Forskrift som gjør unntak fra retten til forklaring og manuell kontroll, kan bare gis hvis tungtveiende grunner gjør det nødvendig. Kongen kan også gi forskrift om andre rettigheter for personer som er gjenstand for en automatisert avgjørelse.

(5) Kongen kan gi forskrift om at reglene i denne paragrafen skal gjelde i saker som ikke gjelder fysiske personer, eller som ikke gjelder behandling av personopplysninger.

§ 13 Dokumentasjon av det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer

(1) Forvaltningsorganet skal dokumentere det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer. Dokumentasjonen skal offentliggjøres, med mindre særlige hensyn taler mot det.

(2) Kongen kan gi forskrift om dokumentasjon og offentliggjøring etter første ledd.

§ 14 Forvaltningens veiledningsplikt

(1) Et forvaltningsorgan skal gi veiledning innenfor sitt saksområde. Veiledningen skal tjene til å gi parter og andre mulighet til å ivareta sine interesser.

(2) Forvaltningsorganet skal på forespørsel gi veiledning om

- a. hvilke regler som gjelder, og vanlig praksis på saksområdet
- b. saksgangen
- c. hvilke faktiske omstendigheter som særlig kan få betydning for utfallet av saken.

(3) Omfanget av veiledningen skal tilpasses sakens viktighet, den enkeltes behov og forvaltningsorganets kapasitet

(4) Når forvaltningsorganet behandler en sak, skal organet av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning.

§ 15 Hvordan veiledning skal gis

(1) Forvaltningsorganet bestemmer hvordan veiledning skal gis. I vurderingen skal det legges vekt på ønskene og behovene til den som skal få veiledningen.

(2) Den som henvender seg til et forvaltningsorgan med spørsmål som har aktuell interesse for vedkommende, har ved behov rett til en muntlig samtale med en person i organet. Retten etter første punktum gjelder bare så langt en forsvarlig utførelse av organets oppgaver tillater det.

(3) I saker med parter som har motstridende interesser, skal forvaltningsorganet veilede på en måte som ikke gir grunn til å tvile på organets objektivitet.

(4) Veiledning skal være gratis.

(5) Kongen kan gi forskrift om hvor langt veiledningsplikten rekker, og om hvordan veiledning skal gis.

§ 16 Henvisning til riktig forvaltningsorgan og retting av feil og mangler

(1) Hvis noen henvender seg til uriktig forvaltningsorgan, skal organet om mulig vise til riktig organ.

(2) Hvis en henvendelse til et forvaltningsorgan inneholder feil, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal organet gi beskjed om mangelen og om nødvendig veilede om hvordan den kan rettes, og sette en frist for retting.

§ 17 Saksbehandlingstid og plikt til å opplyse om sakens fremdrift

(1) Forvaltningsorganet skal behandle saken uten ugrunnet opphold.

(2) Hvis det er grunn til å tro at det vil gå mer enn én måned før en henvendelse blir besvart, skal forvaltningsorganet gi et foreløpig svar med informasjon om forventet saksbehandlingstid. Organet kan unnlate å gi foreløpig svar hvis det må anses som åpenbart unødvendig, herunder hvis det er gitt informasjon om forventet

saksbehandlingstid i bekreftelse etter § 10 andre ledd tredje punktum.

(3) Hvis saken blir vesentlig forsinket ut over en opplyst saksbehandlingstid, skal forvaltningsorganet informere om det, med mindre det må anses som åpenbart unødvendig. Forvaltningsorganet skal informere om årsaken til forsinkelsen og, så langt som mulig, når endelig svar kan ventes.

(4) Kongen kan gi forskrift om beregning av saksbehandlingsfrister.

§ 18 Fullmektig

(1) Enhver har rett til å la seg bistå av en fullmektig under saksbehandlingen. Et forvaltningsorgan kan i særlige tilfeller tillate bruk av flere fullmektiger i en sak.

(2) Enhver person over 18 år kan være fullmektig. En forening eller stiftelse kan være fullmektig dersom saken gjelder et spørsmål som ligger innenfor dens formål og naturlige virkeområde. En person som er ansatt i et forvaltningsorgan innenfor forvaltningsområdet som saken hører under, kan ikke være fullmektig.

(3) Forvaltningsorganet kan avvise en fullmektig hvis

- a. det er grunn til å tro at fullmektigen vil spre taushetsbelagte opplysninger
- b. fullmektigen motarbeider fullmaktsgiverens sak i strid med fullmaktsgiverens ønsker
- c. fullmektigen på andre måter viser seg uskikket til å opptre som fullmektig.

(4) Fullmektigen skal legge frem skriftlig fullmakt. En advokat trenger bare å legge frem skriftlig fullmakt hvis forvaltningsorganet finner grunn til å kreve det.

(5) Alle henvendelser i en sak kan gjøres ved fullmektigen, og fullmaktsgiveren har rett til å ha med seg fullmektigen i møter med forvaltningsorganet. Forvaltningsorganet skal henvende seg til fullmektigen i spørsmål som er dekket av fullmakten. Finner organet det hensiktsmessig, kan det i tillegg henvende seg direkte til fullmaktsgiveren. Fullmaktsgiveren kan kreve å bli kontaktet i tillegg til eller i stedet for fullmektigen.

§ 19 Pålegg om å gi opplysninger mv.

(1) I et pålegg om å gi opplysninger eller utlevere dokumenter eller andre gjenstander skal forvaltningsorganet vise til reglene pålegget bygger på, og opplyse om at det kan påklages etter reglene i andre ledd. I saker om administrative sanksjoner skal forvaltningsorganet orientere om taushetsrett mv. så langt det følger av § 83.

(2) Den som får pålegget, kan klage skriftlig eller muntlig over pålegget med den begrunnelse at vedkommende ikke har plikt eller lovlig adgang til å etterkomme det. Klagefristen er én uke. For øvrig gjelder reglene om klage i kapittel 8 tilsvarende.

(3) Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, med mindre forvaltningsorganet som ga på-

legget, gir utsettelse. Det bør gis utsettelse hvis klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget. Hvis dokumentene eller gjenstandene som pålegget gjelder, blir forseglest og deponert, skal det gis utsettelse.

§ 20 Undersøkelse eller beslag

(1) I en avgjørelse om undersøkelse eller beslag skal forvaltningsorganet vise til reglene avgjørelsen bygger på, og opplyse om at den kan påklages etter reglene i andre ledd.

(2) Den som undersøkelsen eller beslaget gjelder, kan påklage avgjørelsen muntlig eller skriftlig. Klagefristen er én uke. For øvrig gjelder reglene om klage i kapittel 8 tilsvarende.

(3) Avgjørelsen kan gjennomføres selv om klagen ikke er avgjort, med mindre forvaltningsorganet som traff avgjørelsen, gir utsettelse. Det bør gis utsettelse hvis klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av avgjørelsen.

(4) Den som undersøkelsen eller beslaget gjelder, har rett til å være til stede, såfremt det ikke fører til vesentlig ulempe eller motvirker formålet med undersøkelsen eller beslaget. Vedkommende har i alle tilfeller rett til å ha et vitne til stede.

(5) Den som leder undersøkelsen eller beslaget, skal uoppfordret legitimere seg og informere om formålet og retten til å ha et vitne til stede.

(6) Etter gjennomført undersøkelse eller beslag skal det utarbeides en rapport, hvis det ikke er åpenbart unødvendig. Rapporten skal opplyse om formålet, tid og sted og hvem som var til stede. Ble det avdekket ulovlige forhold, skal det fremgå hvilke forhold det er tale om. Ble det tatt beslag, skal det fremgå hva som ble beslaglagt, og hvor. Så snart rapporten er ferdig, skal den sendes til den som undersøkelsen eller beslaget gjelder.

(7) Denne paragrafen gjelder ikke undersøkelse eller beslag som blir gjennomført på et offentlig kontor eller et annet bestemt tjenestested.

§ 21 Bruk av sakkyndige mv.

(1) Forvaltningsorganet kan benytte sakkyndige, konsulenter og lignende i saksforberedelsen, men skal vurdere saken selvstendig før det treffer en avgjørelse.

Kapittel 3 Delegering av myndighet

§ 22 Delegering av offentlig myndighet

(1) Reglene i dette kapitlet gjelder delegering av myndighet som et forvaltningsorgan har til å fatte enkeltvedtak eller gi forskrifter.

(2) Et forvaltningsorgan som delegerer myndighet, kan gi instruks om hvordan myndigheten skal utøves. En delegering kan når som helst trekkes tilbake.

§ 23 Adgangen til å delegere

(1) Kongen og departementene kan delegere myndighet til sine underordnede forvaltningsorganer.

(2) Andre statlige forvaltningsorganer kan delegere myndighet til underordnede organer når det følger av lov, forskrift eller beslutning av overordnet organ, eller hvis det av hensyn til en hensiktsmessig saksavvikling i de berørte forvaltningsorganene er et særlig behov for delegering.

(3) Delegering fra statlige forvaltningsorganer til uavhengige organer, private eller andre selvstendige rettssubjekter krever hjemmel i lov.

(4) Delegering fra statlige forvaltningsorganer til kommuner og fylkeskommuner krever hjemmel i lov.

(5) For delegering internt i kommuner og fylkeskommuner og fra kommuner og fylkeskommuner til andre selvstendige rettssubjekter gjelder reglene i kommuneloven kapittel 5.

§ 24 Krav til beslutningen om delegering og plikt til kunngjøring

(1) En delegering av myndighet skal være skriftlig. Delegeringen skal kunngjøres i Norsk Lovtidend hvis den ikke er begrenset til bestemte enkeltsaker som er under behandling.

(2) Første ledd andre punktum gjelder ikke delegeringer i kommuner og fylkeskommuner. For kommuner og fylkeskommuner gjelder reglene i kommuneloven.

Kapittel 4 Habilitet

§ 25 Hva inhabilitet innebærer

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan, skal avstå fra å tilrettelegge grunnlaget for eller treffe avgjørelse i en sak der en tilknytning til saken gjør vedkommende inhabil etter §§ 26 eller 27.

(2) Når en person er inhabil, kan heller ikke en direkte underordnet i samme forvaltningsorgan treffe avgjørelse i saken. Den underordnede kan likevel tilrettelegge grunnlaget for avgjørelsen.

§ 26 Forhold som fører til inhabilitet uten videre

(1) Den som selv er part i saken, er inhabil.

(2) En person er inhabil hvis en part i saken er vedkommendes

- a. nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, eller nåværende forlovede
- b. slektning i rett opp- eller nedstigende linje eller en slik slektnings ektefelle, samboer eller forlovede
- c. søsken eller søskens ektefelle, samboer eller forlovede
- d. ektefelles, forlovedes eller samboers søsken eller slektning i rett opp- eller nedstigende linje
- e. fosterbarn eller fosterforelder
- f. stebarn eller steforelder.

(3) En person er inhabil når vedkommende

- a. er eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken ble innledet
- b. har ledende stilling eller verv i styret eller bedriftsforsamlingen i et foretak, en sammenslutning eller en stiftelse som er part i saken.

Et varamedlem omfattes av bokstav b når vedkommende har deltatt i styrets behandling av saken.

(4) En person i klageinstansen er inhabil hvis vedkommende har truffet avgjørelsen i saken i underinstansen. Dette gjelder likevel ikke ved klage til Kongen over en avgjørelse som er truffet av et departement.

§ 27 Inhabilitet etter en konkret vurdering

(1) En person er inhabil når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

(2) I habilitetsvurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en særlig fordel eller ulempe for personen selv eller noen vedkommende har en nær personlig tilknytning til, og i den forbindelse hvor nær tilknytningen er, hva slags og hvor stor fordel eller ulempe det er snakk om, og hvor sannsynlig det er at fordelene eller ulempen vil inntre.

§ 28 Behandling av saken til tross for inhabilitet

(1) Hvis en utsettelse vil være til vesentlig ulempe, kan den som er inhabil, tilrettelegge grunnlaget for og treffe foreløpig avgjørelse i saken.

(2) Den som er inhabil, kan tilrettelegge grunnlaget for og treffe avgjørelse i saken hvis det er åpenbart at tilknytningen til saken eller partene ikke kan ha betydning for avgjørelsen og verken offentlige eller private interesser tilsier at den inhabile skal vike sete.

§ 29 Avgjørelse av habilitetsspørsmålet mv.

(1) Habilitetsspørsmålet skal vurderes så snart en person blir kjent med forhold som kan ha betydning for vedkommendes habilitet.

(2) Den enkelte skal ta stilling til sin egen habilitet. Dersom den habilitetsspørsmålet gjelder, finner grunn til det, skal avgjørelsen likevel treffes av en overordnet. I kollegiale organer skal avgjørelsen treffes av organet dersom lederen eller det medlemmet habilitetsspørsmålet gjelder, finner grunn til det. I slike tilfeller skal avgjørelsen treffes uten at det aktuelle medlemmet deltar.

(3) Hvis et kollegialt organ skal vurdere habiliteten til flere medlemmer i samme sak, skal ingen av dem delta ved avgjørelsen om egen eller andres habilitet. Hvis det er nødvendig for at organet skal være vedtaksført, skal likevel alle møtende medlemmer delta.

(4) Om nødvendig skal det oppnevnes eller velges en stedfortreder for den inhabile. I særlige tilfeller kan Kongen beslutte at saken skal overføres til et sideordnet eller overordnet forvaltningsorgan.

Kapittel 5 Taushetsplikt

§ 30 Hva taushetsplikt innebærer

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til taushetsbelagte opplysninger vedkommende får vite om i forbindelse med arbeidet eller oppdraget. Taushetsbelagte opplysninger kan heller ikke utnyttes for private formål. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller oppdraget er avsluttet.

§ 31 Taushetsplikt om personlige forhold

(1) Opplysninger om noens personlige forhold er taushetsbelagte.

(2) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om fødselsnummer eller nummer med tilsvarende funksjon, statsborgerskap, bosted, postadresse, e-postadresse, telefonnummer, sivilstand, yrke, arbeidsgiver eller arbeidssted, med mindre opplysningene avslører et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Taushetsplikten omfatter heller ikke opplysninger som fremgår av et offentlig register som er tilgjengelig for allmennheten, opplysninger som er kjent i offentligheten på en slik måte at grunnlaget for taushetsplikt må anses å ha falt bort, eller opplysninger som grunnlaget for taushetsplikt av andre helt særlige grunner ikke gjør seg gjeldende for.

(3) Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger som omfattes av taushetsplikten etter denne paragrafen.

§ 32 Taushetsplikt om forretningshemmeligheter

(1) Opplysninger om forretningshemmeligheter er taushetsbelagte.

(2) Med forretningshemmeligheter menes forretningsstrategier, forretningsidéer, fremgangsmåter, produksjonsmetoder eller andre opplysninger om drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningene angår.

(3) Opplysninger om en virksomhets administrative forhold og alminnelige økonomiske forhold utgjør ikke forretningshemmeligheter etter denne paragrafen. Det samme gjelder opplysninger om vedtak som fattes overfor virksomheten.

§ 33 Bortfall av taushetsplikt

(1) Taushetsplikt etter § 31 faller bort 100 år etter at opplysningene oppstod, eller når det er klart at personen opplysningene gjelder, har vært død i minst 20 år.

(2) Taushetsplikt etter § 32 faller bort 60 år etter at opplysningene oppstod.

(3) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikten for bestemte typer opplysninger skal falle bort tidligere el-

ler senere enn det som følger av første eller andre ledd, og om når opplysninger skal anses for å ha oppstått.

§ 34 Unntak fra taushetsplikt og deling av personopplysninger

(1) Taushetsplikten etter §§ 31 og 32 er ikke til hinder for

- a. at opplysninger deles etter samtykke fra den de gjelder
- b. at opplysninger deles med den de gjelder
- c. at opplysningene i en sak deles med sakens parter eller deres representanter
- d. at opplysninger deles for å oppnå det formålet de er gitt eller innhentet for
- e. at opplysninger deles innenfor forvaltningsorganet eller etaten så langt det er nødvendig for veiledning eller til bruk i saker innenfor samme eller tilknyttede fagfelt, eller til bruk ved arkivering, utsending av vedtak og tilsvarende praktiske gjøremål
- f. at opplysninger deles med andre forvaltningsorganer så langt det er nødvendig for å utføre oppgaver som er lagt til avgiverorganet
- g. at opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet, deles med andre forvaltningsorganer
- h. at opplysninger deles i forbindelse med kontroll med forvaltningen
- i. at opplysninger deles for å brukes til statistisk bearbeiding
- j. at et forvaltningsorgan anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten, eller gir opplysninger om lovbrudd til kontrollmyndigheter dersom det har naturlig sammenheng med organets oppgaver eller er ønskelig ut fra allmenne hensyn
- k. at det deles opplysninger om utfallet av en benådningssak
- l. at opplysninger om en alvorlig hendelse deles med personer som var til stede eller på annen måte er direkte berørt, når det er nødvendig for å ivareta deres interesser
- m. at opplysninger deles så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse
- n. at opplysninger om en avdød person deles dersom tungtveiende grunner taler for det.

(2) Opplysninger som er taushetsbelagte etter § 31, kan likevel ikke deles etter første ledd dersom delingen vil utgjøre et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder.

(3) Personopplysninger, også personopplysninger som er omfattet av personvernforordningen artikkel 9 og 10, kan deles dersom det er adgang til det etter første og andre ledd.

§ 35 Forskrift om deling og annen behandling av taushetsbelagte opplysninger

(1) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikt etter §§ 31 og 32 ikke skal være til hinder for at bestemte forvaltningsorganer, eller bestemte forvaltningsorganer og bestemte selvstendige rettssubjekter som nevnt i offentliglova § 2 første ledd bokstav c og d, kan dele opplysninger for å utføre oppgaver som er lagt til avgiver- eller mottakerorganet, så langt delingen ikke utgjør et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder. Forskrift etter første punktum kan også omfatte annen behandling av opplysninger i forbindelse med delingen.

(2) Der det foreligger et etablert samarbeid mellom forvaltningsorganer, kan forskrift etter første ledd om nødvendig også gi adgang til å dele opplysninger som etter annen lov er helt eller delvis unntatt fra delingsadgangen etter § 34. Det samme gjelder der det foreligger et etablert samarbeid mellom forvaltningsorganer og selvstendige rettssubjekter som nevnt i offentliglova § 2 første ledd bokstav c og d.

§ 36 Taushetsplikt for parter, partsrepresentanter og vitner

(1) Parter, partsrepresentanter og vitner som får tilgang til taushetsbelagte opplysninger, har selv taushetsplikt. Forvaltningsorganet skal informere om dette og om straffansvaret etter straffeloven § 209 senest samtidig som tilgangen gis. Straffansvaret etter straffeloven § 209 gjelder bare dersom forvaltningsorganet har informert om det.

(2) En part og dennes representant kan bare bruke opplysningene så langt det er nødvendig for å ivareta partens interesser i saken.

§ 37 Informasjon om taushetsplikt og lagring av taushetsbelagte opplysninger

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at taushetsplikten blir kjent for dem den gjelder, og kan kreve skriftlig erklæring om at de kjenner og vil overholde reglene.

(2) Forvaltningsorganet skal sørge for trygg lagring av taushetsbelagte opplysninger og dokumentere tiltakene som er gjennomført for å sikre dette.

(3) Kongen kan gi forskrift om lagring av taushetsbelagte opplysninger.

§ 38 Unntak fra taushetsplikt for opplysninger til bruk for forskning

(1) Departementet kan i enkelttilfeller bestemme at et forvaltningsorgan uten hinder av taushetsplikt etter §§ 31 og 32 kan eller skal gi opplysninger til bruk for forskning.

(2) Kongen kan gi forskrift om forskeres tilgang til taushetsbelagte opplysninger og bruk og publisering av taushetsbelagte opplysninger gitt til bruk for forskning.

§ 39 Taushetsplikt for forskere

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag i forbindelse med en forskningsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt taushetsbelagte opplysninger til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til

- a. taushetsbelagte opplysninger etter §§ 31 eller 32 som forskeren har mottatt fra et forvaltningsorgan
- b. opplysninger som i forbindelse med et forskningsarbeid er mottatt under et taushetsløfte
- c. opplysninger som gjelder en enkeltperson som står i et avhengighetsforhold til den virksomheten som har satt personen i kontakt med forskeren.

(2) Opplysningene kan kun brukes i den utstrekning som er nødvendig for forskningsarbeidet. Reglene i § 30 andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

(3) Taushetsplikt etter første ledd er ikke til hinder for at resultater av arbeidet publiseres eller brukes utad dersom den opplysningene gjelder, samtykker etter § 34 første ledd bokstav a, eller behovet for beskyttelse ivaretas ved at opplysningene gis uten individualiserende kjennetegn.

(4) Reglene i § 36 første ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Kapittel 6 Forvaltningens skjønnsutøvelse

§ 40 Skranker for skjønnsutøvelsen

(1) Selv om en avgjørelse eller vurdering er overlatt til forvaltningens frie skjønn, kan forvaltningsorganet ikke vektlegge utenforliggende hensyn, utøve usaklig forskjellsbehandling eller treffe grovt urimelige avgjørelser.

§ 41 Adgangen til å sette vilkår

(1) I vedtak om tildeling av tillatelser eller andre go-der som parten ikke har krav på, kan forvaltningsorganet sette vilkår. Vilkårene må ha saklig sammenheng med tildelingen og kan ikke være uforholdsmessig tyn-ge.

Kapittel 7 Behandlingen av saker om enkeltvedtak

§ 42 Forhåndsvarsel om enkeltvedtak

(1) Forvaltningsorganet skal varsle parten så tidlig som mulig ved forberedelsen av et enkeltvedtak. Plikten til å varsle gjelder ikke når parten har innledet saken ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken.

(2) Forhåndsvarselet skal gjøre rede for hva saken gjelder, og ellers inneholde det som er nødvendig for at parten skal kunne ivareta sine interesser på en forsvarlig måte. Parten skal gis en rimelig frist til å uttale seg om saken.

(3) Forhåndsvarsel kan unnlates dersom

- a. varsling vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres

- b. rask avgjørelse i saken er påkrevd

- c. varsling ikke er praktisk mulig, for eksempel fordi det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten

- d. varsling er åpenbart unødvendig.

§ 43 Fremlegging av opplysninger for parten under saksforberedelsen

(1) Opplysninger som forvaltningsorganet mottar under saksforberedelsen om en part eller om virksomheten parten driver eller planlegger, skal legges frem for parten. Med mindre det vil medføre en uheldig forsinkelse av saken, skal også andre opplysninger av vesentlig betydning for avgjørelsen som parten antas å ha interesse i å uttale seg om, legges frem for parten. Plikten til fremlegging gjelder bare når parten har rett til innsyn i opplysningene etter §§ 46 til 50. Parten skal gis en rimelig frist til å uttale seg om opplysningene.

(2) Fremlegging av opplysninger kan unnlates dersom

- a. opplysningene bekreftes av en fremstilling som parten selv har gitt eller kontrollert i forbindelse med saken

- b. rask avgjørelse i saken er påkrevd

- c. fremlegging ikke er praktisk mulig, for eksempel fordi det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten

- d. fremlegging er åpenbart unødvendig.

§ 44 Forvaltningsorganets utredningsplikt og medvirkning fra parten

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at saken er forsvarlig utredet før det fattes vedtak. Utredningens omfang skal tilpasses sakens karakter og hensynet til forsvarlig ressursbruk i forvaltningsorganet. I avveiningen skal det blant annet legges vekt på vedtakets betydning for partene og for eventuelle andre allmenne og private interesser og om det er behov for en rask avgjørelse.

(2) I en sak en part selv innleder, skal parten så langt som mulig legge frem opplysninger som har betydning for avgjørelsen. Forvaltningsorganet skal informere parten om medvirkningsplikten etter første punktum og veilede parten om plikten ved behov.

§ 45 Befaring

(1) Hvis forvaltningsorganet skal holde befaring, skal parten varsles om tid og sted for befaringen og gis anledning til å være til stede. Krever befaringen hjemmel i lov, skal varselet vise til reglene befaringen bygger på. Varsel kan unnlates når vilkårene i § 42 tredje ledd er oppfylt.

§ 46 Partens rett til innsyn i sakens dokumenter

(1) En part har rett til innsyn i sakens dokumenter når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov. Innsynsretten gjelder også etter at det er fattet vedtak i saken.

(2) Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal forvaltningsorganet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Det bør gis innsyn dersom partens behov for innsyn veier tyngre enn behovet for unntak.

(3) Kongen kan gi forskrift om hvordan reglene om partsinnsyn skal anvendes på bestemte saksområder. Hvis tungtveiende grunner taler for det, kan det også gis forskrift om unntak fra reglene om partsinnsyn.

§ 47 Unntak fra partsinnsyn for dokumenter utarbeidet for intern saksforberedelse

(1) Et forvaltningsorgan kan gjøre unntak fra partsinnsyn for dokumenter organet har utarbeidet for sin interne saksforberedelse. Første punktum gjelder ikke

- a. faktiske opplysninger som har betydning for avgjørelsen og ikke finnes i et annet dokument som parten har tilgang til, og sammendrag eller andre bearbeidelser av slike opplysninger
- b. foredrag til saker som har blitt behandlet av Kongen i statsråd
- c. presedenskort som ikke gjengir organinterne vurderinger.

§ 48 Unntak fra partsinnsyn for dokumenter innhentet utenfra til bruk for intern saksforberedelse

(1) Når det er nødvendig for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser, kan et forvaltningsorgan gjøre unntak fra partsinnsyn for dokumenter organet har innhentet fra et underordnet organ til bruk for sin interne saksforberedelse. Det samme gjelder dokumenter et departement har innhentet fra et annet departement til bruk for sin interne saksforberedelse.

(2) Det kan gjøres unntak fra partsinnsyn for de delene av et dokument som inneholder råd om eller vurderinger av hvordan et forvaltningsorgan bør opptre i en sak, og som organet har innhentet til bruk for sin interne saksforberedelse, når det er påkrevd av hensyn til en forsvarlig ivaretagelse av det offentlige interesser i saken.

(3) Unntakene i første og andre ledd gjelder tilsvarende for

- a. dokumenter om innhenting av dokumenter som nevnt i første og andre ledd
- b. innkallinger til og referater fra møter mellom overordnede og underordnede organer, mellom departementer og mellom et organ og noen som gir råd eller vurderinger som nevnt i andre ledd.

(4) Unntakene i første til tredje ledd gjelder ikke for opplysninger som nevnt i § 47 andre punktum bokstav a.

§ 49 Særregler om partsinnsyn i dokumenter hos kommuner og fylkeskommuner

(1) Unntakene i §§ 47 og 48 gjelder ikke for

- a. saksfremlegg med vedlegg til folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner

- b. sakslistene til møter i folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner
- c. dokumenter fra eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg, revisjonsorganer og klagenemnder
- d. dokumenter i saker der en kommunal eller fylkeskommunal enhet opptrer som ekstern part overfor en annen slik enhet.

Unntaket i § 47 gjelder likevel for dokumenter som utveksles mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg og utvalgssekretariatet.

(2) Unntaket i § 47 gjelder ikke for dokumenter fra eller til

- a. et kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan
- b. et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kommuneloven kapittel 9
- c. en kommunal eller fylkeskommunal enhet på områder der enhetene har selvstendig avgjørelsesmyndighet.

(3) Unntaket i § 47 gjelder likevel for

- a. dokumenter i saker der kommunedirektøren eller kommunerådet gjennomfører kontrolltiltak overfor en enhet som nevnt i andre ledd bokstav c
- b. utkast til vedtak og innstillinger som blir lagt frem for kommunedirektøren eller kommunerådet før det blir fattet vedtak, eller før en innstilling blir lagt frem for et folkevalgt organ
- c. merknader til utkast etter bokstav b.

§ 50 Unntak fra partsinnsyn for enkelte opplysninger

(1) Det kan gjøres unntak fra retten til partsinnsyn for opplysninger

- a. om noens personlige forhold etter § 31, når det ikke har vesentlig betydning for parten å gjøre seg kjent med opplysningene
- b. om forretningshemmeligheter etter § 32
- c. om forskningsidéer eller forskningsprosjekter i saker som gjelder økonomisk støtte eller rådgivning fra det offentlige i forbindelse med forskningsprosjekter
- d. som det av hensyn til partens helse eller forholdet til personer som står parten nær, må anses utilrådelig at parten får kjennskap til
- e. som kan identifisere en kilde til en opplysning, hvis tungtveiende grunner taler for at kilden ikke bør gjøres kjent for parten
- f. som det er påkrevd å unnta fordi innsyn vil lette gjennomføringen av straffbare handlinger eller utsette enkeltpersoner for fare
- g. som er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser, og som kan unntas fra innsyn etter offentliglova §§ 20 eller 21.

(2) Opplysninger som omfattes av første ledd bokstav d, skal på anmodning likevel gjøres kjent for en re-

presentant for parten når ikke særlige grunner taler mot det. Bokstav d omfatter ikke opplysninger om partens egen helse.

§ 51 Unntak fra partsinnsyn for resten av et dokument

(1) Når et organ gjør delvis unntak fra partsinnsyn for et dokument, kan også resten av dokumentet unntas fra partsinnsyn dersom de resterende delene vil gi et klart misvisende inntrykk av innholdet i dokumentet eller de unntatte opplysningene utgjør den vesentligste delen av dokumentet.

§ 52 Hvordan organet skal gi partsinnsyn

(1) Parten kan kreve å få papirkopi eller elektronisk kopi av dokumenter. Kopier skal gis vederlagsfritt. For øvrig bestemmer forvaltningsorganet ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling hvordan dokumenter skal gjøres tilgjengelige for parten. Kongen kan gi forskrift om adgang til å kreve betaling for kopier dersom særlige forhold ved dokumentene eller organet tilsier det.

(2) Dersom partsinnsyn kan motvirke muligheten for å få saken avklart, kan det fastsettes at parten ikke skal ha adgang til dokumentene så lenge det pågår undersøkelser.

(3) Når en part etter forespørsel har fått innsyn i et dokument etter § 46, skal det settes en frist for mulig uttalelse dersom det ikke er satt noen frist etter § 43 første ledd fjerde punktum eller den fastsatte fristen ikke anses tilstrekkelig. Dette gjelder likevel ikke dersom hensynet til vesentlige offentlige eller private interesser taler mot utsettelse.

§ 53 Avslag, begrunnelse og klage på avgjørelse om partsinnsyn

(1) Et avslag på krav om partsinnsyn skal gis skriftlig og opplyse om hvilken bestemmelse som ligger til grunn for avslaget. Avslaget skal også opplyse om klageretten etter andre ledd og klagefristen etter § 63.

(2) Avgjørelser om partsinnsyn kan påklages etter reglene i kapittel 8. Avgjørelser om å gi partsinnsyn kan ikke påklages. Statsforvalteren er klageinstans når avgjørelsen er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ.

(3) Dersom Kongen i statsråd vil være klageinstans, skal forvaltningsorganet opplyse klageren om at retten til å klage saken inn for Sivilombudet ikke gjelder for avgjørelser truffet i statsråd.

§ 54 Særlige regler om barns prosessuelle rettigheter

(1) Et barn som er part i en forvaltningssak, representeres av vergen dersom ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

(2) Et barn som er i stand til å danne seg meninger om en sak barnet er part i, skal fritt få gi uttrykk for disse meningene. Barnets meninger skal tillegges vekt i sam-

svar med barnets alder og modenhet. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon som setter det i stand til å danne seg meninger om saken.

(3) Når et barn som er part, blir representert av verge, har også barnet rett til muntlig samtale etter § 15 andre ledd og rett til innsyn i sakens dokumenter etter § 46. Barn under 15 år skal ikke gis taushetsbelagte opplysninger.

(4) Når et barn over 15 år som er part i en sak, blir representert av verge, skal også barnet få forhåndsvarsel etter § 42, opplysninger etter § 43 og melding om vedtaket etter § 58.

§ 55 Vedtakets form

(1) Et enkeltvedtak skal være skriftlig.

(2) Hvis rask avgjørelse i saken er påkrevd eller skriftlighet av andre grunner ikke er praktisk mulig, kan forvaltningsorganet fatte et enkeltvedtak muntlig. Muntlige vedtak skal nedtegnes skriftlig uten ugrunnet opphold.

§ 56 Krav om begrunnelse

(1) Et enkeltvedtak skal begrunnes. Begrunnelsen skal gis samtidig med at vedtaket fattes.

(2) I andre saker enn klagesaker kan forvaltningsorganet la være å gi samtidig begrunnelse dersom det innvilger en søknad og det ikke er grunn til å tro at noen parter vil være misfornøyde med vedtaket. Det samme gjelder i saker om fordeling av tillatelser eller andre fordeler mellom flere parter.

(3) En part kan i saker nevnt i andre ledd likevel kreve begrunnelse etter at vedtaket er fattet. Et krav om begrunnelse må fremsettes i løpet av klagefristen. Dersom ingen klagefrist løper, må kravet fremsettes senest tre uker etter at melding om vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i §§ 63, 64 og 65 gjelder tilsvarende.

(4) Kongen kan for bestemte saksområder gi forskrift om at vedtak som skal begrunnes etter første ledd, i stedet skal begrunnes etter reglene i andre ledd. Hvis tungtveiende grunner gjør det nødvendig, kan Kongen for bestemte saksområder gi forskrift om at begrunnelse kan unnlates.

§ 57 Krav til begrunnelsens innhold

(1) Begrunnelsen skal tjene til å forklare sakens utfall for parten. I begrunnelsen skal det opplyses om

- hvilke faktiske omstendigheter som har hatt betydning for sakens utfall
- hvilke regler vedtaket bygger på, og i nødvendig utstrekning hva reglene går ut på
- hvilke hensyn forvaltningsorganet særlig har lagt vekt på i sin vurdering.

(2) Begrunnelsens omfang skal tilpasses vedtakets betydning.

(3) Opplysninger som kan unntas fra partsinnsyn etter § 50, kan utelates fra begrunnelsen.

§ 58 Melding om enkeltvedtak mv.

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at parten gis melding om vedtaket så snart som mulig.

(2) Melding kan unnlates dersom det er åpenbart unødvendig og vedtaket ikke medfører skade eller ulempe for parten, eller dersom det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten.

(3) Hvis det er fattet et muntlig vedtak etter § 55 andre ledd og vedtakssituasjonen gjør det nødvendig, kan forvaltningsorganet gi en part muntlig melding om vedtaket. Forvaltningsorganet skal uten ugrunnet opphold gi parter som har fått muntlig melding, en skriftlig bekreftelse av vedtaket med informasjonen nevnt i § 59, med mindre vilkårene i andre ledd er oppfylt.

(4) Hvis det er sendt forhåndsvarsel etter § 42 og saken avsluttes uten at det fattes enkeltvedtak, skal parten orienteres om at saken er avsluttet.

§ 59 Innholdet i meldingen

(1) Meldingen skal inneholde vedtaket og begrunnelsen for det. Hvis forvaltningsorganet lar være å gi samtidig begrunnelse i medhold av § 56 andre ledd eller forskrift etter § 56 fjerde ledd, skal meldingen informere om retten etter § 56 tredje ledd til å kreve etterfølgende begrunnelse.

(2) I meldingen skal det opplyses om hvordan forvaltningsorganet kan kontaktes om vedtaket. Det skal opplyses om navnene til saksbehandleren og den ansvarlige for vedtaket, hvis ikke tungtveiende grunner talar mot det.

(3) Hvis det kan være aktuelt i saken, skal meldingen også inneholde

- a. informasjon om klageadgang, klageinstans, klagefrist og fremgangsmåten ved klage
- b. forklaring av en automatisert avgjørelse omfattet av personvernforordningen artikkel 22 og informasjon om retten til å kreve manuell kontroll
- c. informasjon om retten til innsyn i sakens dokumenter
- d. informasjon om forvaltningsorganets veiledningsplikt
- e. informasjon om adgangen til og hovedvilkårene for å få dekket sakskostnader
- f. informasjon om adgangen til å be om at iverksettningen av vedtaket blir utsatt
- g. informasjon om adgangen til å søke fri rettshjelp
- h. informasjon om at retten til å klage saken inn for Sivilombudet ikke gjelder for vedtak fattet i statsråd
- i. informasjon om særlige vilkår for søksmål etter § 60 eller annen lovbestemmelse.

(4) Vilkår for søksmål som nevnt i bokstav i gjelder bare dersom det er opplyst om dem i meldingen.

§ 60 Vilkår for å ta ut søksmål for domstolene

(1) Forvaltningsorganet kan i melding etter § 58 bestemme at søksmål om gyldigheten av vedtaket eller krav om erstatning som følge av vedtaket bare kan reises hvis parten har klaget og klagesaken er endelig avgjort. Søksmål kan likevel reises når det er gått seks måneder fra klagen ble fremsatt, hvis det ikke skyldes klageren at endelig avgjørelse ikke foreligger.

Kapittel 8 Klage

§ 61 Klagerett

- (1) Et enkeltvedtak kan påklages av
- a. en part
 - b. andre som i vesentlig grad berøres av vedtaket
 - c. en forening eller stiftelse dersom vedtaket berører interesser som det ligger innenfor dens formål og naturlige virkeområde å ivareta.

(2) Første ledd bokstav b og c gjelder likevel ikke dersom saken berører rettigheter av så personlig karakter at det er urimelig at saken påklages av andre enn en part.

(3) Klageinstansens vedtak kan ikke påklages.

(4) For særskilte saksområder kan Kongen gi forskrift om klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapitlet. Forskrift som begrenser klageretten eller på annen måte vesentlig fraviker reglene i dette kapitlet til skade for partsinteresser, kan bare gis dersom tungtveiende grunner gjør det nødvendig.

§ 62 Klageinstans

(1) Klageinstans for enkeltvedtak som er fattet av et statlig forvaltningsorgan, er

- a. nærmeste overordnede forvaltningsorgan
- b. en klagenemnd dersom det er bestemt i eller i medhold av lov.

(2) Klageinstans for vedtak som er fattet av en kommune eller fylkeskommune, er kommunestyret eller fylkestinget. Dersom kommunestyret eller fylkestinget har bestemt det, er klageinstansen et særskilt klageutvalg eller formannskapet eller fylkesutvalget. Departementet er klageinstans for vedtak som er fattet av kommunestyret eller fylkestinget.

(3) Et statlig forvaltningsorgan er klageinstans for vedtak som er fattet av kommunen eller fylkeskommunen, dersom

- a. det er bestemt i eller i medhold av loven som gir hjemmel for vedtaket
- b. vedtaket er fattet etter delegering fra det statlige organet.

(4) Klageinstans for vedtak som er fattet av egne rettssubjekter som er gitt myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen, er én eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av det øverste organet i retts-

subjektet. Departementet er klageinstans for vedtak som er fattet av det øverste organet i rettssubjektet.

§ 63 Klagefrist

(1) Fristen for å klage er tre uker fra meldingen om vedtaket er kommet frem til parten. Når et forvaltningsorgan har gjort meldingen om vedtaket tilgjengelig i et elektronisk informasjonssystem, regnes meldingen som kommet frem når det er sendt varsel etter § 10 tredje ledd. Formidles vedtaket ved offentlig kunngjøring, løper klagefristen fra den dagen vedtaket ble kunngjort første gang.

(2) For den som ikke har mottatt melding om vedtaket, løper klagefristen fra den dagen vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket. Hvis vedtaket går ut på å gi noen en rettighet eller annen fordel, utløper likevel klagefristen for andre senest tre måneder etter at vedtaket ble fattet.

(3) Har en part krevd begrunnelse etter § 56 tredje ledd, avbrytes klagefristen. Ny klagefrist begynner å løpe når begrunnelsen er kommet frem til parten, eller når parten på annen måte er gjort kjent med den.

(4) Klagefristen beregnes etter reglene i domstoloven §§ 148 og 149.

(5) I særlige tilfeller kan underinstansen eller klageinstansen forlenge klagefristen før den er utløpt.

§ 64 Overholdelse av klagefristen

(1) Klagen er fremsatt i tide når den er sendt eller levert til det forvaltningsorganet som fattet vedtaket (underinstansen), før klagefristen er utløpt.

(2) Hvis klagen ikke kommer frem, må klageren sende eller levere den på nytt senest én uke etter at han eller hun ble kjent med eller burde ha forstått at klagen ikke var mottatt. Er klagefristen kortere enn én uke, må klageren sende eller levere klagen på nytt innen en frist som er like lang som den opprinnelige klagefristen.

§ 65 Oversetting av klagefristen mv.

(1) Selv om klagen er fremsatt for sent, kan den tas til behandling

- a. dersom parten eller partens fullmektig ikke kan lastes for å ha oversett fristen eller for å ha drøyd med å klage etterpå, eller
- b. dersom særlige grunner gjør det rimelig at klagen blir prøvd.

(2) I vurderingen av om klagen bør tas til behandling, skal det også legges vekt på om endring av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

(3) Klagen kan ikke tas til behandling som klagesak når det har gått mer enn ett år siden vedtaket ble fattet.

§ 66 Klagens adressat, form og innhold

(1) En klage skal

- a. fremsettes skriftlig for underinstansen

b. nevne hvilket vedtak det klages over, og om nødvendig gi opplysninger som trengs for å kunne fastslå om klageren har klagerett og har overholdt klagefristen

c. nevne hvilken endring klageren ønsker i vedtaket.

(2) Klageren bør begrunne klagen.

(3) Er muntlig klage tillatt, skal forvaltningsorganet sette den opp skriftlig.

(4) Hvis en klage ikke oppfyller kravene i første ledd, skal forvaltningsorganet sette en kort frist for retting eller utfylling.

§ 67 Underinstansens behandling av klagesaken

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal underinstansen avvise klagen, med mindre den tas til behandling i medhold av § 65.

(2) Underinstansen skal foreta de undersøkelsene som klagen gir grunn til. Eventuelle motparter skal varsles snarest mulig og gis en rimelig frist for uttalelse etter reglene i § 42. Underinstansen kan endre eller oppheve vedtaket i klagerens favør eller omgjøre vedtaket i medhold av § 71.

(3) Hvis underinstansen ikke fatter vedtak etter første eller andre ledd, skal den sende sakens dokumenter til klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Gir underinstansen en uttalelse om klagen til klageinstansen, skal den sende kopi av uttalelsen til partene, med mindre Kongen er klageinstans eller partene ikke har rett til innsyn i uttalelsen etter reglene om partsinnsyn.

§ 68 Klageinstansens behandling av klagesaken

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal klageinstansen avvise klagen, med mindre den tas til behandling i medhold av § 65.

(2) Klageinstansen skal se til at saken er utredet i samsvar med § 44, før den fatter vedtak. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere synspunktene klageren kommer med. Klageinstansen kan også ta opp forhold som klageren ikke har nevnt, og skal vurdere om vedtaket er lovlig. Den kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.

(3) Er et statlig organ klageinstans for vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal klageinstansen legge særlig stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet. Det skal fremgå klart av begrunnelsen om en endring i vedtaket skyldes endrede faktiske forhold, feil ved vedtaket eller en overprøving av kommunens frie skjønn. Hvis klageinstansen prøver det frie skjønnet, skal begrunnelsen også redegjøre for hvordan klageinstansen har lagt vekt på hensynet til det kommunale selvstyret, og hvilke andre hensyn som har vært sentrale i vurderingen.

(4) Vedtaket kan ikke endres til skade for klageren, med mindre klageinstansen kommer til at klagerens in-

teresser må vike for hensynet til andre allmenne eller private interesser. Melding om at vedtaket er endret, må være sendt til klageren innen tre måneder etter at underinstansen mottok klagen. Begrensningene i første og andre punktum gjelder likevel ikke når vedtaket også er påklaget av en annen som får helt eller delvis medhold i sin klage.

(5) Klageinstansen kan selv fatte nytt vedtak i saken. Hvis klageinstansen ser grunn til det, kan den i stedet oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

§ 69 Sakskostnader

(1) Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens og forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.

(2) Et krav om sakskostnader må settes frem senest tre uker etter at meldingen om det endrede vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i § 63 fjerde og femte ledd og §§ 64 til 66 gjelder tilsvarende. Kravet avgjøres av organet som fattet nytt vedtak i saken. Sakskostnadene dekkes av organet som fattet vedtaket som er endret.

(3) Et enkeltvedtak om sakskostnader kan påklages etter reglene i dette kapittelet. Kongen kan gi forskrift som utfyller eller avviker fra klagereglene for særskilte saksområder, og om at bestemte avgjørelser om sakskostnader ikke skal kunne påklages.

Kapittel 9 Retting, omgjøring og ugyldighet

§ 70 Retting av feil i vedtak

(1) Et forvaltningsorgan kan av eget tiltak eller dersom en part ber om det, rette klare skrive- eller regnefeil, utelatelser og andre lignende feil i et enkeltvedtak som det har fattet. Uriktige personopplysninger skal rettes, jf. personvernforordningen artikkel 16.

(2) Forvaltningsorganet skal sende det rettede vedtaket til partene i saken. Det skal fremgå av vedtaket at det er rettet, og hva som er rettet.

§ 71 Omgjøring av eget vedtak

(1) Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget enkeltvedtak hvis

- melding om vedtaket ikke er kommet frem til parten og vedtaket heller ikke er gjort offentlig kjent av forvaltningsorganet
- endringen ikke er til skade for noen part
- parten bryter vilkår i vedtaket eller sentrale forutsetninger for vedtaket svikter og omgjøringen ikke er uforholdsmessig

- sterke allmenne eller private interesser som taler for omgjøring, veier vesentlig tyngre enn hensynene som taler imot.

§ 72 Omgjøring i overordnet forvaltningsorgan

(1) Et overordnet forvaltningsorgan kan omgjøre et enkeltvedtak hvis et av vilkårene i § 71 er oppfylt.

(2) Et overordnet forvaltningsorgan kan også omgjøre et vedtak til skade for en part dersom hensynet til allmenne eller private interesser veier tyngre enn hensynet til parten. Varsel om at vedtaket vil bli overprøvd, må i så fall sendes parten senest tre uker etter at det ble sendt melding om vedtaket, og melding om at vedtaket er omgjort, må sendes parten senest tre måneder etter samme tidspunkt. Hvis omgjøringen gjelder et vedtak i en klagesak, må melding om at vedtaket er omgjort, likevel sendes innen tre uker.

(3) Når det følger av denne paragrafen eller av annen lov at et statlig organ kan omgjøre et vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal organet legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønn. Reglene i § 68 tredje ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

§ 73 Saksbehandlingen i omgjøringssaker

(1) For behandling av saker om omgjøring etter §§ 71 og 72 gjelder reglene i kapittel 7 og 8, unntatt ved avslag på omgjøringsanmodninger.

(2) Forvaltningsorganet vurderer selv om det skal behandle en anmodning om omgjøring.

§ 74 Ugyldighet

(1) Et enkeltvedtak er ugyldig så langt det mangler nødvendig hjemmel. I helt særlige unntakstilfeller vil hensynet til en part som i aktsom god tro har innrettet seg etter vedtaket, føre til at vedtaket likevel er gyldig.

(2) Når det er gjort feil ved behandlingen av saken, er vedtaket ugyldig hvis det er en reell mulighet for at feilen kan ha påvirket vedtakets innhold. Vedtaket er likevel gyldig hvis særlige grunner tilsier det. I vurderingen etter andre punktum skal det blant annet legges vekt på om parten har innrettet seg etter vedtaket, om parten selv er å bebreide for feilen eller har vært kjent med den, om ugyldighet er til gunst eller skade for parten eller andre, hva slags feil som er begått, og hvor grov feilen er, og hvor lang tid som er gått.

(3) Hvis forvaltningsorganet blir klar over at et vedtak er helt eller delvis ugyldig, skal det oppheve eller endre vedtaket så langt ugyldigheten rekker. Hvis feilen kan repareres i ettertid, kan forvaltningsorganet i stedet beslutte å opprettholde det opprinnelige vedtaket. Plikten etter første punktum gjelder bare så langt det foreligger et reelt behov for å oppheve eller endre vedtaket.

(4) En opphevelse, endring eller opprettholdelse av et vedtak etter tredje ledd kan også besluttes av et overordnet forvaltningsorgan.

(5) For behandlingen av saker etter tredje ledd gjelder reglene i kapittel 7 og 8.

Kapittel 10 Iverksetting og tvangsmulkt

§ 75 Iverksetting av enkeltvedtak

(1) Et enkeltvedtak kan iverksettes straks, med mindre noe annet følger av vedtaket eller det blir besluttet utsatt iverksetting etter § 76.

(2) Iverksettingen skal foretas så hensynsfullt som forholdene tillater, overfor dem som berøres.

§ 76 Utsatt iverksetting

(1) Underinstansen, klageinstansen eller et annet overordnet organ kan beslutte å utsette iverksettingen av et enkeltvedtak helt eller delvis til

- a. klagefristen har utløpt eller en eventuell klage er behandlet
- b. saken er endelig avgjort av domstolene, i tilfeller der søksmål er eller vil bli reist
- c. Sivilombudet har avgitt uttalelse, i tilfeller der vedtaket er eller vil bli klaget inn for ombudet.

(2) Hvis det vil være umulig å gjøre om virkningen av at vedtaket iverksettes, eller det er en risiko for at iverksettingen kan sette noens liv eller helse i fare, skal iverksettingen utsettes til en eventuell klage er behandlet, eller hvis søksmål blir reist, til det er avsagt dom i første instans. Plikten til å utsette iverksettingen gjelder likevel ikke hvis forvaltningsorganet finner at tungtveiende samfunnsmessige eller private hensyn taler mot det, eller hvis det er åpenbart at klagen eller søksmålet ikke vil føre frem.

(3) En anmodning om utsatt iverksetting skal avgjøres så snart som mulig. Det kan settes vilkår for utsettelsen. Avslag skal begrunnes.

§ 77 Tvangsmulkt

(1) Når det er fastsatt i lov, kan et forvaltningsorgan fatte vedtak om at en part skal ilegges tvangsmulkt for å sikre at parten oppfyller plikter som følger av lov, forskrift eller en individuell avgjørelse.

(2) Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et beløp som forfaller ved hver overtredelse. Tvangsmulkt påløper ikke dersom det blir umulig å oppfylle plikten som følge av forhold utenfor partens kontroll.

(3) Forvaltningsorganet kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt helt eller delvis.

(4) Tvangsmulkt tilfaller statskassen.

(5) Er parten uenig i at betingelsene for å ilegge tvangsmulkten har inntrådt, eller i tvangsmulkten om-

fang, kan dette påklages særskilt. Reglene i kapittel 8 gjelder tilsvarende.

Kapittel 11 Administrative sanksjoner

§ 78 Virkeområdet for reglene om administrative sanksjoner

(1) Reglene i dette kapittelet gjelder for saker om administrative sanksjoner.

(2) Med administrativ sanksjon menes en negativ reaksjon som ilegges av et forvaltningsorgan for overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som er regnet som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjonen.

§ 79 Overtredelsesgebyr

(1) Et forvaltningsorgan kan ilegge overtredelsesgebyr når det er fastsatt i lov.

(2) Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfellet (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme. Faste satser og øvre rammer for utmålingen må være fastsatt i eller i medhold av lov. Kongen kan gi forskrift om slike faste satser og øvre rammer.

(3) Ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr rettet mot fysiske personer kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, hvilke fordeler som er eller kunne vært oppnådd ved overtredelsen, samt overtrederens skyld og økonomiske evne. For foretak gjelder § 81 andre ledd.

(4) Forhåndsvarsel etter § 42 kan unnlates dersom overtredelsesgebyr ilegges på stedet.

(5) Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble fattet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere.

(6) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

§ 80 Administrativt rettighetstap

(1) Et forvaltningsorgan kan fatte vedtak om administrativt rettighetstap når det er fastsatt i lov. Administrativt rettighetstap er en administrativ sanksjon som trekker tilbake eller begrenser en offentlig tillatelse.

(2) Administrativt rettighetstap kan bare ilegges så langt det er forholdsmessig etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig. Vedtaket skal gjelde for en bestemt tid.

§ 81 Administrativ foretakssanksjon

(1) Når det er fastsatt i lov at et foretak kan ilegges en administrativ sanksjon, er skyldkravet uaktsomhet med mindre noe annet er bestemt. Med foretak menes selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenlutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

(2) Når det skal avgjøres om et foretak skal ilegges en administrativ sanksjon, og når en sanksjon skal utmåles individuelt, kan det blant annet tas hensyn til

- a. sanksjonens preventive virkning
- b. overtredelsens grovhet og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld
- c. om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
- d. om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
- e. om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- f. om foretaket har begått flere overtredelser eller tidligere er ilagt reaksjoner for lignende handlinger eller andre handlinger av betydning for saken
- g. foretakets økonomiske evne
- h. om foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, er ilagt andre reaksjoner som følge av overtredelsen, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt administrativ sanksjon eller straff
- i. om overenskomst med en fremmed stat eller internasjonal organisasjon forutsetter bruk av administrativ foretakssanksjon eller foretaksstraff.

§ 82 Samordning av sanksjonssaker

(1) I tilfeller der et forvaltningsorgan har grunn til å anta at både straff og administrativ sanksjon kan være aktuelle reaksjoner mot samme overtredelse, må organet i samråd med påtalemyndigheten avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, administrativt eller både strafferettslig og administrativt.

(2) I tilfeller der et forvaltningsorgan har grunn til å anta at også et annet organ kan komme til å ilegge en administrativ sanksjon, skal forvaltningsorganet sørge for at behandlingen av sanksjonsspørsmålet blir samordnet.

§ 83 Orientering om taushetsrett mv.

(1) I en sak om administrativ sanksjon skal forvaltningsorganet gjøre de parter som det er aktuelt for, oppmerksom på at de kan ha rett til ikke å svare på spørsmål eller utlevere dokumenter eller gjenstander i tilfeller der et svar eller en utlevering vil kunne utsette dem for administrativ sanksjon eller straff. Orienteringsplikten gjelder ikke overfor parter som må antas å være kjent med at de kan ha en slik rett.

§ 84 Domstolenes kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner

(1) Når en domstol skal prøve et vedtak om en administrativ sanksjon, kan den prøve alle sider av saken.

Kapittel 12 Nemnder og uavhengige organer i statsforvaltningen

§ 85 Virkeområdet for reglene om nemnder

(1) Reglene i §§ 86 til 91 gjelder for kollegiale organer i statsforvaltningen som fatter enkeltvedtak. Reglene gjelder ikke for regjeringen.

(2) Kongen kan gi forskrift som utfyller eller avviker fra reglene i §§ 86 til 91.

§ 86 Oppnevning av medlemmer i nemnder

(1) En nemnds medlemmer og eventuelle varamedlemmer oppnevnes for fire år og kan gjenoppnevnes én gang.

(2) Oppnevningsmyndigheten utpeker leder og eventuell nestleder for nemnda.

§ 87 Opphør av verv som medlem av en nemnd

(1) Oppnevningsmyndigheten kan løse et medlem fra vervet hvis medlemmet ber om det av personlige grunner, eller hvis medlemmet grovt har krenket plikter som følger med vervet.

(2) I særlige tilfeller kan oppnevningsmyndigheten løse ett eller flere medlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at nemnda skal ivareta sine oppgaver.

(3) Når et medlem av nemnda fratrer etter første eller andre ledd eller dør, avgjør oppnevningsmyndigheten om et varamedlem skal rykke opp, eller om det skal oppnevnes et nytt medlem for resten av oppnevningsperioden.

§ 88 Delegering i nemnder

(1) En nemnd kan delegere sin myndighet til å fatte vedtak til lederen, ett eller flere medlemmer av nemnda eller sekretariatet når det er bestemt i lov eller forskrift.

§ 89 Hvordan vedtak fattes i nemnder

(1) En nemnd skal behandle saker og fatte vedtak i møte. Møtet kan gjennomføres som fjernmøte der medlemmene kan se og kommunisere med hverandre.

(2) Nemndas leder kan beslutte at vedtak skal fattes skriftlig ved sirkulasjon blant medlemmene hvis

- a. saken haster
- b. saken er kurant på bakgrunn av fast praksis i nemnda eller en prinsippavgjørelse om tilsvarende forhold
- c. saken er diskutert i møte og det bare er behov for mindre avklaringer, suppleringer eller endringer før avgjørelsen treffes
- d. avgjørelsen kunne vært delegert til nemndas leder, ett eller flere medlemmer av nemnda eller sekretariatet.

§ 90 Vedtaksførhet, flertallskrav og stemmeplikt

(1) En nemnd kan fatte vedtak når mer enn halvparten av medlemmene deltar i behandlingen og avgir stemme. I nemnder som skal være sammensatt av personer med bestemt kompetanse eller erfaring, må i tillegg hensynene bak kravene til nemndas sammensetning ivaretas.

(2) Vedtak fattes ved alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Ved stemmelikhet har nemndas leder dobbeltstemme. Vedtaket skal opplyse om eventuell dissens.

(3) Nemndsmedlemmene har plikt til å avgi stemme. Et medlem kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak av tungtveiende personlige grunner. Nemnda avgjør søknaden uten at medlemmet deltar. Hvis flere medlemmer søker om fritak i samme sak, gjelder § 29 tredje ledd tilsvarende.

§ 91 Møteprotokoll

(1) En nemnd skal føre protokoll med opplysninger om når vedtak er fattet, hva vedtaket gjelder, og hva nemndas medlemmer har stemt.

§ 92 Uavhengige organer i statsforvaltningen

(1) Når en lov fastsetter at et statlig forvaltningsorgan er uavhengig, kan ikke andre forvaltningsorganer instruere organet om saksbehandlingen eller innholdet i avgjørelsene, verken generelt eller i den enkelte saken. Andre organer kan heller ikke omgjøre det uavhengige organets vedtak eller fatte vedtak i en sak som hører under det uavhengige organet.

(2) For avgjørelser som et uavhengig organ treffer om saksbehandlingen, innsyn, sakskostnader eller ansettelses forhold, er klageinstansen det departementet som organet administrativt hører under.

§ 93 Særskilte klagenemnder i statsforvaltningen

(1) En særskilt klagenemnd i statsforvaltningen som er opprettet i eller i medhold av lov, kan ikke instrueres i enkeltsaker uten hjemmel i lov.

(2) En særskilt klagenemnd kan ikke instruere underinstansen, omgjøre underinstansens vedtak etter § 72 eller oppheve eller endre underinstansens vedtak etter § 74 tredje ledd.

Kapittel 13 Forskrifter

§ 94 Plikt til utredning av forskrifter

(1) Før et forvaltningsorgan fastsetter en forskrift, skal det sørge for at saken er forsvarlig utredet. Forvaltningsorganet skal blant annet utrede behovet for forskriften, alternativer til forskriftsregulering og hvilke virkninger forskriften vil ha for allmenne og private interesser. Omfanget av utredningen skal tilpasses sakens betydning og behovet for en rask avgjørelse.

§ 95 Høring av forslag til forskrifter

(1) Før en forskrift blir fastsatt, skal det gjennomføres en høring. Høringer skal være åpne for innspill fra alle. Offentlige og private virksomheter og organisasjoner som en forskrift skal gjelde for, eller som ivaretar interesser som blir berørt, skal informeres om høringen. Det samme gjelder andre så langt det er nødvendig for å få saken tilstrekkelig opplyst.

(2) Forvaltningsorganet bestemmer hvordan høringen gjennomføres, og skal sette en frist for å gi uttalelse. Høringsfristen skal tilpasses forskriftens omfang og betydning og skal settes slik at høringsinstansene får en reell mulighet for medvirkning. Fristen skal være minst tre måneder hvis ikke særlige grunner tilsier en kortere frist.

- (3) Forvaltningsorganet kan unnlate høring hvis
- det ikke er praktisk mulig fordi rask avgjørelse i saken er nødvendig
 - høring kan vanskeliggjøre gjennomføringen av forskriften eller svekke dens effektivitet
 - høring er åpenbart unødvendig.

§ 96 Formkrav til forskrifter

- (1) En forskrift skal
- betegnes som forskrift
 - angi forvaltningsorganet som har fastsatt forskriften
 - uttrykkelig vise til den eller de bestemmelsene som gir forvaltningsorganet hjemmel til å fastsette forskriften.

(2) Hvis forskriften inneholder tekniske regler etter EØS-høringsloven, skal det i forskriften henvises i samsvarende med EØS-høringsloven § 12.

§ 97 Kunngjøring av forskrifter

(1) En forskrift skal kunngjøres i Norsk Lovtidend så snart den er fastsatt. Kongen kan gi forskrift om kunngjøring på annen måte i tilfeller der kunngjøring i Norsk Lovtidend ikke er hensiktsmessig på grunn av forskriftens art eller innhold.

(2) En forskrift kan anvendes til skade for den enkelte bare hvis den er kunngjort etter første ledd, eller hvis vedkommende kjente eller burde ha kjent til forskriften fordi den er gjort tilgjengelig på en annen forsvarlig måte.

§ 98 Adgangen til å fravike forskrifter

(1) Et forvaltningsorgan kan bare fravike en forskrift i enkeltsaker hvis forskriften selv eller loven som hjemler forskriften, gir adgang til det.

Kapittel 14 Avsluttende bestemmelser

§ 99 Ikrafttredelse

(1) Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid og gi overgangsregler.

(2) Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

§ 100 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner gjøres følgende endringer:

§ 11-10 nytt femte ledd skal lyde:

Avgjørelsen om et medlems habilitet treffes av det folkevalgte organet selv, uten at medlemmet deltar. Hvis organet skal vurdere habiliteten til flere medlemmer i samme sak, skal ingen av disse medlemmene delta ved avgjørelsen om egen eller andres habilitet. Hvis det er nødvendig for at organet skal være vedtaksført, skal likevel alle møtende medlemmer delta.

§ 18-1 nytt femte ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder for interkommunale politiske råd med de særreglene som følger av loven her.

§ 19-1 nytt femte ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder for oppgavefellesskap med de særreglene som følger av loven her.

2. I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

§ 15 skal lyde:

§ 15 *Inhabilitet*

Om inhabilitet for selskapets ansatte og medlemmer av selskapets styrende organer gjelder kommuneloven § 13-3 og § 11-10 tilsvarende.

Ny § 15 a skal lyde:

§ 15 a *Forholdet til forvaltningsloven*

Forvaltningsloven gjelder for interkommunale selskaper som er omfattet av offentliglova.

B.

I

Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene for bruk av beredskapshjemmelen i forvaltningsloven og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

II

Stortinget ber regjeringen evaluere virkningene av lovendringene i forvaltningsloven om automatisert saksbehandling og automatiserte avgjørelser innen tre år etter lovens ikrafttredelse.

III

Stortinget ber regjeringen følge opp overfor forvaltningen gjennom forskrift, veiledninger etc. og understreke at veiledningsplikten først kan anses som oppfylt når informasjonen er mottatt og forstått av den enkelte.

IV

Stortinget ber regjeringen på egnet måte innskjerpe overfor forvaltningen at forvaltningslovens bestemmelser vedrørende krav til saksbehandlingstid og personer og virksomheters rett til svar blir ivaretatt.

V

Stortinget ber regjeringen sørge for at rettssikkerheten ivaretas når staten ilegger privatpersoner og virksomheter administrative sanksjoner, og ber regjeringen utrede hvordan kravene til saksbehandling som EMK artikkel 6 oppstiller for slike saker, kan ivaretas.

VI

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan forvaltningen skal imøtekomme behovet for alternative løsninger som ivaretar rettighetene til personer som ikke kan eller ønsker å ta i bruk digitale løsninger.

Oslo, i justiskomiteen, den 3. juni 2025

Helge André Njåstad

leder og ordfører

